

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Právní aspekty vystoupení z EU

Vypracovala: Bc. Karolína Chvátalová

Vedoucí práce: Ing. Martina Krásnická, PhD.

České Budějovice 2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Karolína CHVÁTALOVÁ**
Osobní číslo: **E17615**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Řízení a ekonomika podniku**
Název tématu: **Právní aspekty vystoupení z EU**
Zadávající katedra: **Katedra práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Článek 50 Smlouvy o Evropské unii upravuje postup, který umožňuje členským zemím z EU vystoupit. Tato možnost byla ve smlouvě upravena v roce 2007 v tzv. Lisabonské smlouvě. Cílem této práce je zhodnotit zejména právní dopady vystoupení členské země z EU.

Metodický postup:

- 1) Literární přehled - studium odborné literatury a právních předpisů
- 2) Praktická část - analýza právních aspektů vystoupení členské země z EU a zhodnocení dopadů zejména do právní oblasti

Rámcová osnova:

- 1) Úvod
- 2) Teoretická část
- 3) Metodický postup a cíle práce
- 4) Praktická část
- 5) Závěr

Summary+ Keywords v AJ

Seznam literatury

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Seznam příloh

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**

Rozsah pracovní zprávy: **50-60 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Drulák, P. & Kratochvíl, P. (2009). *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál.

Fiala, P. & Pitrová, M. (2009). *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Kasáková, Z. & Šlosarčík, I., kolektiv (2013). *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. Praha: Grada.

Kratochvíl, P. (2008). *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál.

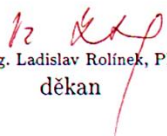
Lisabonská smlouva- konsolidovaný text smlouvy o evropské unii a smlouvy o fungování evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy (2008). Získáno z oficiálních stránek Ministerstva kultury: file:///C:/Users/Guest/Downloads/LS-konsolid.pdf

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Martina Krásnická, Ph.D.**

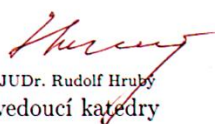
Katedra práva

Datum zadání diplomové práce: **19. března 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **12. dubna 2019**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentův 13 370 01 České Budějovice

JUDr. Rudolf Hrubý
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 21. března 2018

[Sem zadejte text.]

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 30.8.2019

.....

[Sem zadejte text.]

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé práce, paní Ing. Martině Krásnické, PhD., za její vřelý lidský přístup, ochotu a cennou pomoc, kterou mi po celou dobu psaní této diplomové práce poskytovala. Dále chci poděkovat své rodině a příteli za podporu a rady během psaní této práce.

[Sem zadejte text.]

Obsah

Úvod.....	9
Cíle práce	10
1. Teoretická část	11
1.1 Výstup z EU před a po Lisabonské smlouvě	11
1.2 Případ Grónska a jeho vystoupení z Evropských společenství.....	11
1.3 Případ Velké Británie a její vystoupení z Evropské unie.....	13
1.4 Smlouva o Evropské Unii	14
1.4.1 Článek 50 SEU	15
1.4.2 Článek 49 SEU	18
1.5 Základní svobody EU.....	19
1.5.1 Volný pohyb zboží	19
1.5.2 Jednotný trh vs. protekcionismus	21
1.5.3 Možnosti VB a zachování obchodních vazeb s EU.....	21
1.5.4 Volný pohyb služeb.....	23
1.5.5 Volný pohyb osob.....	23
1.5.6 Volný pohyb osob ve Spojeném království.....	25
1.5.7 Volný pohyb osob jako problém pro Spojené království.....	26
1.5.8 Volný pohyb kapitálu	27
1.5.9 Regulace volného pohybu kapitálu z roku 1990 dle vnitrostátních předpisů VB	29
1.5.10 Zlaté akcie	30
1.6 Výjimka VB pro přijetí eura	30
Metodický postup	32
2. Praktická část	33
2.1 Charakteristiky zahraničního obchodu Velké Británie	33
2.2 Obchodní výměna VB se třetími zeměmi v rámci preferenčních smluv EU	39

2.3 Obchodní výměna VB se třetími zeměmi v rámci preferenčních smluv po tvrdém brexitu	43
2.3.1 Smlouva o přidružení s Andským společenstvím	44
2.3.2 Smlouva o ekonomickém partnerství se zeměmi bloku CARIFORUM	45
2.3.3 Smlouva o přidružení se zeměmi Střední Ameriky.....	45
2.3.4 Smlouva se zeměmi pacifické oblasti Pacifická oblast	46
2.3.5 Smlouva o ekonomickém partnerství se zeměmi Východní a Jižní Afriky ...	46
2.3.6 Ostatní obchodní dohody.....	46
2.3.7 Porovnání přínosu smluv před a po tvrdém brexitu	48
2.4 Obchodní výměna mezi EU a VB.....	50
2.4.1 EU jako největší obchodní partner VB.....	50
2.5 Obchodní výměna mezi EU a VB po tvrdém brexitu	55
2.5.1 Celní režim VB.....	55
2.5.2 Celní režim EU	58
2.5.3 Porovnání stavu před a po tvrdém brexitu.....	60
2.6 Vliv brexitu na obchodní bilanci a vliv na HDP	61
Diskuze	67
Závěr	68
I. Summary	70
II. Keywords.....	71
III. Seznam použité literatury.....	71
IV. Seznam grafů	76
V. Seznam tabulek	77
VI. Seznam zkratk	77

Úvod

S myšlenkou sjednocené Evropy se setkáváme již ve středověku. Evropská integrace v dnešním slova smyslu započala po druhé světové válce a základy dnešní Evropské unie byly položeny v roce 1957 v Římských smlouvách. Evropská unie je bezpochyby světově nejúspěšnějším příkladem politické a ekonomické integrace, která je založena na společných demokratických, konstitucionálních a kulturních hodnotách. Členství v Unii přináší celou řadu výhod, a proto jsou země ochotny vzdát se řady pravomocí a převést je na instituce EU. Již od vzniku Evropského společenství se počítalo s možností, že se přidají další evropské země. Nikdo však nepočítal s možností, že by některá členská země chtěla ze svazku vystoupit. Poprvé je možnost vystoupení členské země zmíněna až v revizní Lisabonské smlouvě z roku 2009, konkrétně v článku 50 Smlouvy o Evropské unii. I přes existenci tohoto ustanovení se s možností vystoupení členských států příliš nepočítalo, neboť se regulace této záležitosti zdá být poměrně nedostatečná.

Ač členství v EU přináší celou řadu pozitiv, pojí se s ním i určitá negativa. Základním prvkem integrace je jednotný trh, který umožňuje volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu po celém území Unie. Záporně byla vnímána migrace evropských občanů ze zemí Východní Evropy, kteří přicházeli za prací do ekonomicky silnějších zemí Západu. Migrace se stala jedním z hlavních důvodů, proč občané Spojeného království 23. června 2016 odhlasovali vystoupení Británie z EU.

Vystoupení Velké Británie není však ojedinělým případem, kdy se některá ze členských zemí rozhodla EU opustit. Příkladem vystoupení se ještě před vznikem článku 50 stalo Grónsko. Ač je tento případ naprosto unikátní, jelikož se jedná o zámořské teritorium Dánska, vystoupení Grónska je často uváděno jako příklad úspěšného vystoupení z tehdejších Evropských společenství.

Vystoupení z tak pevného svazku, jako je členství v Evropské unii, s sebou nese řadu zásadních změn pro samotný vystoupivší stát, ale i pro všechny členské země Unie. Dopady do právní oblasti jsou obrovské, neboť pro vystupující zemi přestávají platit mezinárodní smlouvy, které byly uzavřeny pod záštitou Evropské unie. Jedná se hlavně o mezinárodní obchodní smlouvy, které Unie uzavřela se třetími zeměmi, aby byl vzájemný obchod co možná nejjednodušší pro všechny strany. Spojené království se v případě tvrdého brexitu vzdá celé řady mezinárodních smluv, které pro Velkou Británii představují značnou část obchodní bilance.

Cíle práce

Tato diplomová práce si klade za primární cíl analyzovat právní aspekty vystoupení země z Evropské unie a zhodnotit dopady vystoupení především do právní oblasti s konkrétním zaměřením na Spojené království, které v současné době podstupuje proces vystoupení. Diplomová práce bude rozdělena na dva větší celky: teoretickou a praktickou část. Cílem teoretické části bude zhodnotit právní aspekty vystoupení z EU, přičemž bude kladen důraz na úpravu vystoupení podle článku 50 Smlouvy o Evropské unii, který bude v práci podrobně analyzován. Uveden bude také příklad vystoupení členské země ještě před vznikem Lisabonské smlouvy. V teoretické části budou zachyceny neméně důležité 4 základní svobody EU, jimiž jsou volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. Ačkoliv je Velká Británie stále považována za právoplatného člena Evropské unie, již z počátku členství země v Unii byly vyjednány určité výjimky, které VB od ostatních zemí odlišovaly. V teoretické části bude pracováno především s právními texty a odbornou literaturou.

V praktické části bude kladen důraz na analýzu právních aspektů vystoupení Velké Británie z Evropské unie, a to v oblasti mezinárodního obchodu Spojeného království. Zkoumány budou obchodní vztahy Velké Británie se třetími zeměmi, se kterými má EU obchodní smlouvy, a tedy každý členský stát Unie může s těmito zeměmi obchodovat za zvýhodněných podmínek. Pro porovnání budou zkoumány následné vztahy Velké Británie se třetími zeměmi, se kterými do této chvíle uzavřela bilaterální dohody. Zkoumána bude současná situace obchodu Velké Británie s Evropskou unií před brexitem a následná situace vzájemného obchodu po tvrdém brexitu. Vzhledem k současnému studiu ekonomie byla položena výzkumná otázka, jaký vliv by mohl mít měkký brexit na obchodní bilanci a HDP Spojeného království za využití predikce britské národní banky. Práce nemá ambice zachytit komplexní vliv brexitu na britskou ekonomiku. V praktické části práce budou využity především informace z příslušných statistických úřadů a webových stránek vládních a evropských institucí.

1. Teoretická část

1.1 Výstup z EU před a po Lisabonské smlouvě

Poprvé se možnost o vystoupení členské země z EU objevuje až v Lisabonské smlouvě z roku 2009. Již předtím se vyskytovaly případy, kdy některé země chtěly z EU vystoupit. Často bývá za příklad úspěšného vystoupení uváděno Grónsko, nicméně je třeba mít na paměti, že Grónsko nebylo samostatným státem, ale dánským teritoriem. Nelze mluvit o výstup z EU jako jej známe dnes, protože v té době existovala Evropská společenství (dále jen ES), která se od nynější formy Evropské unie lišila. Chybějící regulace vystoupení členské země z EU přispívala myšlence stále užších vazeb mezi národy Evropy. I proto je článek 50 Lisabonské smlouvy zlomovým bodem v evropském integračním paradigmatu.

1.2 Příklad Grónska a jeho vystoupení z Evropských společenství

Dánské království se stalo členem ES v roce 1973 po národním referendu. Spolu s Dánskem se tak stalo i zámořské teritorium Grónsko. Grónští občané tuto možnost nepodpořili a 70,3 % volilo proti členství ve společenstvích. Grónsko se tak stalo členem proti své vůli (Weiss, 1985).

Grónsko je největším ostrovem na světě, geograficky patří k Severní Americe, ale ekonomicky a politicky patří k Dánsku, a to již od 14. století. Grónská ekonomika je závislá na lovu, rybolovu a živočišné výrobě. Díky zákonu o autonomii z roku 1979 získalo Grónsko plnou vnitřní autonomii a tím právo rozhodovat, zda bude členem mezinárodních organizací nebo ne. Grónsko po dobu svého členství čerpalo nemalé finanční příspěvky z fondu pro regionální rozvoj, z Evropského zemědělského záručního fondu, z Evropského sociálního fondu, získalo dotace pro speciální účely v odvětví energetických zdrojů atd. I přesto se Grónsko rozhodlo ze Společenství odejít (Kiss, 2018).

Evropská integrace je založena na společných demokratických, konstitucionálních a kulturních hodnotách. Grónsko se těmto standardům vymykal. Mimo to je grónská ekonomika založena na rybolovu a lovu, což bylo striktně omezeno kvótami ES (dnes EU). Grónsko požádalo o vystoupení z ES, aby získalo plnou kontrolu nad svou

rybářskou politikou s podporou v nepopiratelných rozdílech v tradicích a kultuře. Zákon o autonomii z roku 1979 posílil autonomii Grónska a možná také podpořil tendence o odchodu z ES. V roce 1981 vešel tento zákon v platnost a rok poté se konalo referendum, zda Grónsko zůstane nebo vystoupí. Výstup byl odhlasován s podporou 53,02 % grónských voličů (Krämer, 1982).

V té době právo Evropských společenství ani Římské smlouvy žádným způsobem možnost výstupu neupravovaly, proto bylo v případě Grónska využito mezinárodního práva. V grónském zájmu bylo zachování obchodních vztahů s ES po svém vystoupení. Proto bylo z ekonomického hlediska nezbytné, aby se Grónsko stalo členem Organizace Zámorských zemí a území (dále jen OCT). Dánsko vyžádalo změnu zakládajících smluv, aby Grónsku zajistilo hladký průběh odchodu. Evropská rada a parlament odpověděly kladně a Grónsko získalo status země OCT se specifickými dodatečnými úpravami (Tatham, 2012).

Vzhledem k absenci regulace vystoupení v právu ES bylo využito práva mezinárodního. Mezinárodní právo je právu EU nadřazené, setkáváme se tedy se vztahem *lex generalis-lex specialis*. Zásadním dokumentem pro vystoupení z ES byla Vídeňská úmluva o smluvním právu z roku 1969, která deklaruje normy založené na principu *clausula rebus sic stantibus*, jež umožňují smlouvám stát se neplatnými v důsledku zásadních změn okolností. Uplatňují se i univerzální pravidla smluv, například zásada *pacta sunt servanda* (v překladu „smlouvy se mají dodržovat“), jež zakazuje nemožnost jednostranného odmítnutí smluv. Vídeňská smlouva upravuje ukončení smluv kromě odstoupení od mezinárodní smlouvy nebo vystoupení z mezinárodní organizace. Vídeňská úmluva prohlašuje, že by mohla platit pouze pokud smlouvy, v tomto případě Římské smlouvy, neobsahovaly nezbytná ustanovení (Kiss, 2018).

Pro případ Grónska obsahuje Vídeňská smlouva tři předpisy:

- Článek 54 zahrnuje pravidlo, kdy jedna smluvní strana může odstoupit se souhlasem všech zapojených stran. V našem případě jsou stranami dánská vláda, Evropské instituce a Grónsko, kdy je potřeba souhlasu, aby Grónsko mohlo ES opustit.
- Článek 56 upravuje případy, kdy nedojde ke konsenzu zapojených stran. V tomto případě dává povaha smluv právo vystupující straně odstoupit unilaterálně-tedy bez souhlasu ostatních stran. Vídeňská smlouva opravňovala Dánsko, aby

vypověděla členství Grónska v ES, pokud by nedošlo ke konsenzu. Tento princip opravňuje stranu k odstoupení v případě, i když to z povahy smlouvy nevyplývá. Duch Římských smluv zahrnuje hodnoty integrace co nejužší Evropy. Nicméně Grónsko nikdy nebylo součástí integrace, nýbrž zámořským územím.

- Článek 62 uvádí univerzální pravidla, jako je výše uvedená *clausula rebus sic stantibus*. Ta umožňuje straně odstoupit od smlouvy v případě zásadních změn okolností, kdy tyto okolnosti představují radikální změnu rozsahu závazků pro odstupující smluvní stranu. Tyto okolnosti se od přistoupení Grónska změnily více než nepatrně, zejména tím, že vstoupil v platnost zákon o autonomii (Harhoff, 1983).

Přes výše uvedené situace bylo vystoupení Grónska řízeno dle článku 54, tedy skrze vyjednávání a konsenzus, který zajistil Grónsku nejjednodušší a nejpokojnější variantu pro odstoupení a tím byly zachovány pozitivní vztahy s ES (Kiss, 2018).

1.3 Případ Velké Británie a její vystoupení z Evropské unie

O několik desítek let později se Společenství (nyní EU) potýká s dalším vystoupením. Vystupujícím členem je tentokrát Velká Británie (dále jen VB). Stejně jako v případě Grónska je zásadní uvést několik málo informací o členství VB v ES/EU.

UK vstoupila podobně jako Dánsko do ES v roce 1973. Británie se poprvé ucházela o členství v roce 1962, ale Francie jako členský stát ES zamítla její přijetí. O 6 let později VB zažádala znovu, ale její žádost byla znovu zamítnuta. Obě žádosti byly vetovány tehdejším francouzským premiérem Charlem de Gaulle. Když se v Británii dostali k moci konzervativci, VB se znovu ucházela o členství. Tentokrát byl pro VB šťastný fakt, že Charles de Gaulle zastával svou funkci do roku 1969. Británie se tedy konečně mohla stát členem ES. Integrace znamenala pro VB přechod od izolovaného přístupu směrem k otevřené Evropě. Ropná krize v 70. letech vedla k hospodářskému poklesu a posílila britskou izolaci. V roce 1974 se vlády znovu ujala dělnická strana a manifest zahrnoval i národní referendum o vystoupení z EU. Výsledek byl potvrzením, že Británie v ES zůstane (Zbíral, 2008).

Během let došlo na Evropské půdě k mnoha změnám. Již se nemluví o Evropských společenstvích, nýbrž o Evropské unii. Článek 50 smlouvy o Evropské unii, který byl upraven v revizní Lisabonské smlouvě, přináší unilaterální právo pro členské země, které

chtějí z EU vystoupit. Tyto náležitosti jsou již regulovány unijním právem, a proto se již tento proces nepodřizuje mezinárodnímu právu.

1.4 Smlouva o Evropské Unii

Smlouva o Evropské unii, tzv. Maastrichtská smlouva (dále jen „SEU“), byla podepsána 7. února 1992 a dala vznik Evropské unii od 1. listopadu 1993. Toto datum lze považovat za oficiální vznik EU, nicméně společenství stále nemělo právní subjektivitu.

SEU nadále prošla několika významnými revizemi, kterými jsou:

- 1) Amsterodamská smlouva (podepsána 2. října 1997, vstoupila v platnost 1. května 1999),
- 2) smlouva z Nice (podepsána 26. února 2001, vstoupila v platnost 1. února 2003),
- 3) Lisabonská smlouva (podepsána 13. prosince 2007, vstoupila v platnost 1. prosince 2009).

Třetí ze zmíněných smluv často bývá označována za nejpřínosnější revizní smlouvu, neboť zavedla právní subjektivitu EU. Od této chvíle byly přijímány závazné akty jménem EU, nikoli jménem Evropského společenství. Dále také pozměnila institucionální rámec EU, byly vymezeny činnosti orgánů EU a přibyly dva další důležité posty Stálého předsedy Evropské rady a Vysokého představitele Unie pro zahraniční otázky a bezpečnostní politiky. Listina základních práv Evropské unie se stala právně závaznou a byl zaveden institut občanské iniciativy.

Základním a nejdůležitějším bodem pro tuto práci je však ustanovení o vystoupení z EU, čímž je poprvé uvedeno unilaterální právo pro země, které by chtěly v budoucnu Unii opustit. Tato záležitost již není řízena mezinárodním právem. Jedná se o první zmínku od vzniku EU o dobrovolném výstupu země a zároveň o zpětný krok v evropské integraci. Do té doby tato možnost nebyla v evropském právu zahrnuta, a proto bylo členství v EU bráno jako „manželský“ závazek pro danou zemi.

Unilaterální právo je uplatněno tehdy, když se země EU rozhodne vystoupit. Toto rozhodnutí je tedy jednostranné. V momentě, kdy stát oznámí své záměry EU, stává se proces bilaterální. Stejně jako přistoupení do EU, tak i proces vystoupení je bilaterální záležitostí, neboť jsou do tohoto procesu zapojeny instituce EU, vystupující stát a ostatní členské země (Kiss, 2018).

Co se týká článku 50 SEU, postup a proces výstupu se zdá být nejasný a představuje velkou neznámou. Jako otázka vyvstává, zda při tvorbě revizní smlouvy bylo skutečně počítáno s využitím této možnosti odchodu zemí z EU, neboť úprava v evropském právu se zdá být pro tak významnou situaci nedostatečná.

1.4.1 Článek 50 SEU

Jak už bylo výše řečeno, každý členský stát má právo vystoupit z EU. Článek 50, odst. 1 SEU deklaruje, že „*Každý členský stát se v souladu se svými ústavními předpisy může rozhodnout z Unie vystoupit.*“

Teoreticky existuje 28 různých způsobů vystoupení z EU, neboť každý členský stát má odlišné ústavní předpisy (Kiss, 2018).

Článek 50 SEU pokračuje odstavcem 2: „*Členský stát, který se rozhodne vystoupit, oznámí svůj záměr Evropské radě. S ohledem na pokyny Evropské rady Unie sjedná a uzavře s tímto státem dohodu o podmínkách jeho vystoupení, s přihlédnutím k rámci jeho budoucích vztahů s Unii. Tato dohoda se sjednává v souladu s čl. 188n odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie. Jménem Unie ji uzavře Rada, která rozhoduje kvalifikovanou většinou po obdržení souhlasu Evropského parlamentu.*“

Je zajímavé, jakým způsobem je tento článek pojatý. Ve své podstatě se jedná o pouhé náznaky, jakým způsobem by byl proces řízen. Není zde vyžadováno, aby strany dospěly k dohodě v obecném rámci budoucích vztahů, ani není řečeno, že dohoda o vystoupení není závislá na dohodě o budoucím vztahu mezi EU a vystupujícím státem. Článek nenaznačuje, že po uplynutí dvouletého období dochází k automatického vystoupení státu (Tridimas, 2018).

V případě Spojeného království došlo k aktivaci článku 50 SEU 29. března 2017 po referendu, které se konalo 23. června 2016. V tomto hlasování občané VB hlasovali pro odchod nebo setrvání v EU. Výsledkem hlasování byl odchod z EU s podporou 51,9 %, přičemž volební účast přesáhla 71,8 %. Je nutno zdůraznit, že ne ve všech zemích VB se brexitu dostalo podpory. Ve Skotsku hlasovalo pro setrvání 62 % a v Severním Irsku 55,8 % občanů (Hunt & Wheeler, 2018).

Po aktivaci článku 50 svolá předseda Evropské rady (v době aktivace jím byl Donald Tusk) mimořádné zasedání Evropské rady, na kterém je konsenzem přijat soubor pokynů pro řádné ukončení členství odcházejícího státu. V těchto pokynech jsou stanoveny zásady, kterých se EU bude držet při jednání s vystupující zemí a bude tak hájit zájmy Unie a členských států. Po přijetí pokynů předloží Komise Radě doporučení k zahájení jednání, které je schváleno sborem komisařů. Rada následně schválí soubor směrnic pro jednání, čímž vydá souhlas se zahájením řízení. Soubor směrnic musí být schválen kvalifikovanou většinou. Kvalifikovaná většina představuje nejméně 72 % členů Rady zastupujících členské státy (nepočítaje členu vystupujícího státu) a nejméně 65 % obyvatelstva Unie (s výjimkou vystupujícího státu). V momentě, kdy jsou splněny tyto náležitosti a směrnice jsou Radou schváleny, Rada jmenuje vyjednavatele Unie, který je zmocněn zahájením jednání s vystupujícím státem. V případě Unie versus VB vyzvali předsedové vlád a hlavy států 27 členských zemí Radu, aby pověřila Komisi zvolením zástupce, který bude jménem Unie s VB vyjednávat. Hlavním vyjednavatelem EU byl jmenován francouzský politik Michel Barnier. Všechna tato jednání se konají v Bruselu (Evropská komise, 2017).

Odstavec 3 článku 50 SEU zní následovně: „*Smlouvy přestávají být pro dotyčný stát použitelné dnem vstupu dohody o vystoupení v platnost, nebo, nedojde-li k tomu, dva roky po oznámení podle odstavce 2, nerozhodne-li Evropská rada jednomyslně po dohodě dotyčným členským státem o prodloužení této lhůty.*“

Jednání o vystoupení země z EU musí být dokončeno nejpozději do dvou let od aktivace článku 50. Členské státy jsou povinny respektovat hodnoty Unie zakotvené v článku 2 Smlouvy o EU, jakož i dodržovat zásady Unie upřímné spolupráce v čl. 4 odst. 3 Smlouvy o EU (Peers & Harwey, 2017).

To znamená, že by měl existovat určitý časový limit pro vykonání článku 50 SEU, neboť „plýtvání časem“ a udržování ostatních států v nejistotě není slučitelné s Evropským právem. (Hillion, 2015).

Tato lhůta může být prodloužena v případě, že tak rozhodne jednomyslně Evropská rada po dohodě s daným státem. Smlouvy také přestávají být pro dotyčný stát použitelné dnem, kdy dohoda o vystoupení nabyde platnosti. Do okamžiku vystoupení je stát plnohodnotným členem EU a jsou zachovány jeho práva a povinnosti vyplývající ze členství, včetně loajální spolupráce, která stanovuje, že členské státy a EU jsou si

vzájemně nápomocny, navzájem se respektují a pomáhají si při plnění úkolů, které vyplývají ze smluv.

Jednání o vystoupení UK trvají 18 měsíců od aktivace článku 50, tedy do října/listopadu 2018. Během vyjednávání je hlavní vyjednávač EU povinen podávat Evropskému parlamentu pravidelné zprávy o průběhu jednání. Členské státy jsou aktivně zapojeny do příprav jednání, neboť dávají vyjednávači Unie pokyny a hodnotí dosažený pokrok ve vyjednávání. Za tímto účelem je v Radě založena pracovní skupina v čele se stálým předsedou, která má za úkol, aby byla jednání vedena dle pokynů Evropské rady a směrnic pro jednání Rady. Evropská rada může aktualizovat pokyny k vyjednávání během celého procesu (Evropská komise, 2017).

V konečné fázi vyjednávání předloží vyjednávač Evropskému parlamentu návrh dohody, který bude zohledňovat rámec budoucího vztahu mezi vystupující zemí a EU. Evropský parlament musí odsouhlasit tento návrh prostou většinou hlasů, přičemž hlasování se zúčastní také poslanci z vystupující země. Následně je dohoda uzavřena Radou, která rozhoduje kvalifikovanou většinou po obdržení souhlasu Evropského parlamentu (Evropská komise, 2017).

Článek 50 SEU dále pokračuje odstavcem 4: „*Pro účely odstavců 2 a 3 se člen Evropské rady nebo Rady, který zastupuje vystupující členský stát, nepodílí na jednáních ani rozhodnutích Evropské rady nebo Rady, která se jej týkají. Kvalifikovaná většina je vymezena v souladu s čl. 205 odst. 3 písm. b) Smlouvy o fungování Evropské unie.*“

Kvalifikovaná většina představuje nejméně 72 % členů Rady zastupujících členské státy (nepočítaje člena vystupujícího státu) a nejméně 65 % obyvatelstva Unie (s výjimkou vystupujícího státu). Konečnou dohodu musí ratifikovat také UK, a to podle svého vlastního ústavního pořádku.

Článek 50 je zakončen odstavcem 5 o novém znovupřijetí členského státu: „*Pokud stát, který z Unie vystoupil, požádá o nové přistoupení, podléhá tato žádost postupu podle článku 49.*“

Do prosince roku 2018 bylo uváděno, že členský stát, který oznámil Radě svůj záměr o odchodu z EU, nemůže zvrátit tento požadavek unilaterálně, tedy že nemůže jednostranně stáhnout toto oznámení. 4. prosince 2018 oznámil generální advokát Evropského soudního dvora (dále jen ESD), Campos Sánchez-Bardona, své stanovisko, které vyvrací tvrzení o nemožnosti jednostranného stáhnutí návrhu. Dle rozsudku ESD ve věci C-

621/18 Wightman a další v. Secretary of State for Exiting the European Union (2018) může vystupující stát stáhnout své oznámení o záměru vystoupit. Slovo „záměr“ zde hraje velice důležitou roli, která mění podstatu věci. Záměr vystoupit není rozhodnutí o vystoupení. Velká Británie může jednostranně odvolat své oznámení o vystoupení v souladu s článkem 68 Vídeňské smlouvy. Stát může kdykoliv před vstupem smlouvy o vystoupení v platnost stáhnout žádost o vystoupení. Svoje oznámení o záměru může stáhnout i případě, že taková smlouva zatím neexistuje. To znamená, že VB může stáhnout oznámení o vystoupení z EU během dvou let od oznámení Radě. Stát může své oznámení odvolat listinou zaslanou Radě a předtím je nezbytné, aby dotýčný stát přijal rozhodnutí o odvolání v souladu se svými ústavními předpisy. Postup vystupování je tak ukončen a stát potvrzuje své nadále trvající členství v Unii.

Členský stát, který v minulosti opustil EU, se může znovu ucházet o členství a tato žádost podléhá postupu dle článku 49 SEU.

1.4.2 Článek 49 SEU

Článek 49 upravuje podmínky, za kterých se může evropský stát ucházet o členství v Unii. Každý evropský stát, který uznává hodnoty v článku 2 a zavazuje se k jejich podpoře, může požádat o členství v Unii. Úplné znění článku 2 SEU je následující:

„Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.“

Členem EU se do dnešního dne nestalo například Turecko. Turecká legislativa prošla v mnoha kapitolách harmonizací s unijním *acquis*. Turecko zrušilo například trest smrti a přiznalo práva kurdské menšině. Nicméně mnoho kapitol zůstalo dosud uzavřeno, neboť Turecko odmítlo uznat Kyperskou republiku, která je členem Unie od roku 2004 a konflikt mezi oběma zeměmi trvá již od roku 1974. Turecko nyní nese označení kandidátské země pro vstup do EU (Ulusoy, 2016).

O žádosti pro vstup do EU je informován Evropský parlament a parlamenty členských států. Tato žádost je však podávána Radě, která rozhoduje jednomyslně po konzultaci s Komisí a po obdržení souhlasu Evropského parlamentu, který se usnáší většinou hlasů

všech poslanců. Kritéria pro přistoupení, na nichž se dohodne Evropská rada, budou zohledněna.

V souladu s článkem 49 SEU jsou během jednání mezi žadatelem státem a členskými státy stanoveny podmínky přijetí a dochází k úpravě zakladatelských smluv EU. Tato dohoda vyžaduje ratifikaci všemi smluvními státy v souladu s jejich ústavními předpisy.

1.5 Základní svobody EU

Vnitřní trh EU je prostor, ve kterém platí 4 základní svobody, kterými jsou volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. „Základy“ vnitřního trhu EU jsou položeny v Římských smlouvách z roku 1957, které byly podepsány zeměmi Beneluxu, Francií, Itálií a Německem. Země Společenství se tehdy nacházely v Zóně volného obchodu, což je nejnižší stupeň ekonomické integrace. Postupem času se Společenství začalo rozrůstat o další členy a také ekonomická integrace byla na čím dál vyšší úrovni. Země odstranily cla a obchodní bariéry a přijaly společný celní sazebník vůči třetím zemím. Společný trh umožňuje od roku 1987, kdy byl podepsán Jednotný evropský akt, volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu na poli celé EU. Nicméně vnitřní trh, který známe dnes, vznikl až v roce 1993, kdy byla přijata celá řada návrhů obsažených v bílých knihách, které obsahují návrhy na budoucí činnosti EU/ES.

V roce 1957 byly hlavními důvody podpisu Římských smluv politické faktory. Takový typ spojení, jako nabízela ES, měl zabránit dalším vojenským konfliktům na území Evropy. Na druhém místě stály ekonomické důvody, které se postupem času dostaly do popředí. V současnosti napomáhá vnitřní trh ekonomickému růstu napříč státy EU nebo zvyšování životní úrovně.

1.5.1 Volný pohyb zboží

Je zajímavé, že hlavními důvody evropské integrace byly před 60 lety, kdy bylo Společenství založeno, důvody politického charakteru. Tato opatření měla zabránit vojenským konfliktům mezi členskými zeměmi. Tyto důvody již nebyly tak důležité pro nově přichozí země, pro které byl nejdůležitější ekonomický aspekt členství v ES. To může být jedním z důvodů odlišného vnímání členství zakládajících států v roce 1957 a

ostatních členů, kteří se přidali v následných fázích evropské integrace (Duhaneanu, 2017).

Obchod jednotného trhu je motorem ekonomického růstu a jádrem dnešní Evropské unie. Pro uskutečnění přechodu ze „společného trhu“ na „jednotný trh“ musely instituce EU/ES a členské státy vypracovat a přijmout stovky směrnic potřebných k odstranění technických, regulačních, právních, byrokratických, kulturních a protekcionistických překážek, které tlumily volný obchod uvnitř Unie (Krutejevaitė-Rimkevičienė & Urbonas, 2005).

Stejně jako ostatní svobody, i volný pohyb zboží je vymezen ve Smlouvě o fungování Evropské unie. Právní úprava je zachycena články 28-37. EU dále provádí společnou zemědělskou a rybářskou politiku. Ty jsou reflektovány články 38-44 SFEU.

Článek 28 SFEU upravuje termín celní unie, která funguje na území EU a odstraňuje celní a veškeré další poplatky na dovoz a vývoz mezi členskými zeměmi a zároveň zakazuje cla fiskální povahy dle čl. 30. Je přijat jednotný celní sazebník vůči třetím zemím. Tomuto celnímu sazebníku se přezdívá TARIC. Tento sazebník je dle článku 31 stanoven Radou na návrh Komise. Ta vychází z podpory obchodu mezi členskými státy a třetími zeměmi, zvýšení konkurenceschopnosti, z požadavků zásobování Unie surovinami a polotovary bez narušení podmínek hospodářské soutěže u konečných výrobků, z nutnosti vyvarování se poruch v hospodářství členských států, rozšíření spotřeby a zajištění racionálního rozvoje výroby.

Na poli celní unie se mohou dle čl. 29 pohybovat výrobky pocházející z nečlenských zemí, u kterých byly v některém ze členských států splněny dovozní náležitosti, zaplacená cla a poplatky.

Podle článků 34 a 35 jsou zakázána jakákoliv množstevní omezení na vývoz či dovoz zboží mezi členskými státy. Následující článek 36 SFEU však uvádí výjimky, při kterých jsou zákazy povoleny: *„Články 34 a 35 nevylučují zákazy nebo omezení dovozu, vývozu nebo tranzitu odůvodněné veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ochranou rostlin, ochranou národního kulturního pokladu, jenž má uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu, nebo ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví. Tyto zákazy nebo omezení však nesmějí sloužit jako prostředky svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy.“*

1.5.2 Jednotný trh vs. protekcionismus

Výhody jednotného trhu bez obchodních bariér jsou zřejmé. Díky otevření národních trhů ostatním subjektům jsou firmy více konkurenceschopné, jsou nuceny zvyšovat svou produktivitu s tlakem na snížení nákladů. To přináší výhody pro konečného spotřebitele, pro kterého jsou výrobky levnější a má větší možnost výběru (Ganslandt, Markusen, 2001). I přes řadu benefitů se členské země snažily přímo či nepřímo zamezit prodeje cizích výrobků na svém území. Nejznámějšími případy jsou např. *Cassis de Dijon*, *Dasonville* nebo *Keck a Mithouard*. V rozsudcích ESD uvádí, že se jednalo o rovnocenná omezení, jako jsou ta kvantitativní.

Podle ESD mohou členské státy regulovat hodiny, během kterých mohou maloobchodní prodejny fungovat, aniž by omezily volný pohyb zboží. Zajímavý je případ dle rozsudku ESD ve věci C-145/88, kdy prodejce B & Q zpochybnil britský zákon, který požaduje, aby v neděli byly zavřeny obchody s výjimkou několika spotřebitelských položek jako jsou omamné likéry, některé druhy potravin, noviny, tabák a další spotřební zboží. Společnost B & Q, která provozovala zahradní prodejny, tvrdila, že takový zákaz nedělních transakcí není odůvodněn článkem 36. Tudíž tento zákaz měl rovnocenné účinky jako kvantitativní omezení volného pohybu zboží, protože 10 % výrobků prodávaných touto společností pocházelo z jiných členských států. ESD konstatoval, že článek 34 neomezuje diskreční pravomoc členských států zakázat prodej zboží nebo jen některého zboží v neděli a uvedl, že právní předpisy VB nerozlišují mezi domácím a dováženým zbožím. ESD upřesnil, že pravidla členského státu týkající se pracovní doby a slouží k sociální a hospodářské politice, která je doménou každého členského státu podle SFEU (Tudor, 2017).

1.5.3 Možnosti VB a zachování obchodních vazeb s EU

Existuje několik cest odchodu Spojeného království z Evropské unie, ale všechny mají velký vliv na obchodní prostředí. Není možné opustit jednotný trh a zároveň si zachovat veškeré benefity, ani opustit celní unii a zachovat svobodu trhu. Budoucí obchodní vztahy Unie a VB vychází z několika možností. První možností je členství v Evropském hospodářském prostoru (dále jen EHP), který spojuje Norsko, Island a Lichtenštejnsko. Tito členové jsou plně integrováni do jednotného trhu většinou zboží a služeb, ale ne

zemědělstvím a rybolovem. Nejsou členy celní unie, což znamená, že jejich vývoz podléhá pravidlům kontroly původu, ale mohou mít vlastní dohody o volném obchodu se třetími zeměmi. Jednotný trh od těchto zemí vyžaduje, aby respektovaly principy volného pohybu zboží, služeb, kapitálu a především osob. Země EHP mají tzv. „nouzovou brzdu“, které blokuje volný pohyb osob, ačkoliv nebyla nikdy použita. Země EHP musí dodržovat zákony, které prosazuje ESD a přispívat do rozpočtu EU. Využití norského modelu by pro VB znamenalo téměř stejné podmínky, jako má teď s tím, že by ztratila hlasovací právo v institucích EU (Duhaneanu, 2017).

Další možností je švýcarský model. Švýcarsko je členem Evropského sdružení volného obchodu (dále jenom ESVO) stejně jako Norsko, Lichtenštejnsko a Island. Není členem EHP. Švýcarsko nemá jednu smlouvu pro obchod s EU, nýbrž více než 100 bilaterálních smluv pro jednotlivé oblasti. Má také dva komplexní soubory bilaterálních smluv s EU, které poskytují přístup k jednotnému trhu zboží, ale nezahrnuje zemědělství. Většina služeb, spolu s finančními službami nepodléhají volnému trhu. Švýcarsko není členem celní unie. Stejně jako země EHP přispívá do rozpočtu EU. V případě, že by VB trvala na kontrole hranic a zákonů, znamenalo by to, že by se vylučoval norský i švýcarský model (Duhaneanu, 2017).

Další alternativou je tzv. „turecký model“. Turecko není členem ESVO, EHP nebo jednotného trhu, ale s Unií vytvořilo celní unii pro nezemědělské výrobky. Vzdalo se nezávislosti obchodní politiky a uplatňuje společné vnější sazby EU, ale má tu výhodu, že neexistují žádné překážky nebo pravidla kontroly původu vývozu zboží do EU. To, že je Turecko pouze členem celní unie znamená, že se nemusí řídit 4 svobodami, přispívat do rozpočtu EU a řídit se dle ESD (Duhaneanu, 2017).

VB podporuje možnost hluboké a komplexní obchodní dohody, jako je například dohoda o přidružení s Ukrajinou nebo dohoda s Kanadou. Tato alternativa by zachovala bezcelní přístup pro většinu zboží a pokryty by byly i některé služby. To by znamenalo, že by nebyl uplatněn princip volného pohybu nebo přizpůsobování se předpisům EU. Nevýhody by představovaly celní kontroly, pravidla kontroly původu zboží a nebyla by zahrnuta většina služeb. V případě, že by VB a EU nedospěly k žádné dohodě, řídily by se vzájemné obchodní vztahy podle pravidel Světové obchodní organizace (dále jen WTO) (Duhaneanu, 2017).

1.5.4 Volný pohyb služeb

Volný pohyb služeb funguje na velmi podobném principu jako volný pohyb kapitálu či zboží. Pochopitelně se jedná o nezbytnou část evropské ekonomické integrace. Příslušníci členských států mohou využívat služby, které jsou poskytovány příslušníky, kteří jsou usazeni v jiném členském státě. Díky volnému pohybu služeb mohou na tuzemský trh vstupovat například stavební společnosti, které se účastní veřejných zakázek a poskytovat tak své služby v zahraničí. Benefity volného trhu služeb jsou, stejně jako u volného pohybu zboží, zvýšení konkurenceschopnosti a nižší ceny pro konečného zákazníka. Volný pohyb služeb je právně upraven v článcích 56-62 SFEU.

Dle článku 56 SFEU mohou být poskytovatelé služeb státními příslušníky třetích zemí, kteří jsou usazeni na území EU. O tom rozhoduje Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem a stejně rozhodují ve věcech, které se týkají dosažení liberalizace určitého typu služeb po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem. Dle článku 60 by státy měly usilovat o liberalizaci služeb, pokud jim to dovoluje jejich hospodářská situace nebo situace v konkrétním odvětví.

Podle článku 57 SFEU jsou služby poskytovány za úplatu. Jedná se o služby, pokud nejsou již upraveny v ustanoveních o volném trhu osob, zboží a kapitálu. Řadí se mezi ně zejména činnosti obchodní a průmyslové povahy, řemeslné povahy nebo činnost v oblasti svobodného povolání.

1.5.5 Volný pohyb osob

Volný pohyb osob a pracovníků je základním principem EU zakotveným v primárním a sekundárním právu EU. Vedle volného pohybu kapitálu, zboží a služeb je volný pohyb osob hlavní hnací silou v evropské integraci (Haas, 1958).

Po dobu více než půl století bylo toto právo konstantně rozšiřováno. Článek 48 Římské smlouvy (nyní článek 45 Smlouvy o fungování Evropské unie, dále jen SFEU) stanovil, že: *„je zajištěn volný pohyb pracovníků ve Společenství/Unii.“* Toto ustanovení poskytlo ústavní základ pro směrnice a nařízení, které upravují volný pohyb osob již od roku 1958. Je však nutné poznamenat, že toto ustanovení odkazuje na „pracovníky“, tedy ekonomicky aktivní osoby. Článek 51 Římské smlouvy (nyní článek 48 SFEU) nezajišťuje opatření v oblasti sociálního zabezpečení, která jsou nezbytná pouze pro

volný pohyb pracovníků, ale i pro osoby na nich závislých. Tím jsou myšleny osoby, které nejsou ekonomicky aktivní, například senioři nebo děti. (Doherty, 2016).

Až v roce 1992, který je považován za oficiální vznik EU, vzniklo také občanství EU podepsáním Maastrichtské smlouvy. Toto občanství opravňuje příslušníky členských států k volnému usazování na poli EU bez omezení, zda jsou tyto občané ekonomicky aktivní nebo ne. Předpokládá se, že volný pohyb osob má pozitivní vliv na jednotný trh (Favell & Hansen 2002) a na podporu občanství EU v evropské integraci (Favell & Recchi 2009).

Je důležité poznamenat, že v tomto ohledu ztrácejí členské státy suverenitu v oblasti kontroly nad rezidenty z ostatních zemí EU, neboť tato práva jsou přenesena na EU (Tridimas, 2018).

Imigrace a volný pohyb se staly nejdiskutovanějšími otázkami v agendě bezpečnostních institucí napříč Evropou. Pokud by byl pojem volný pohyb osob aplikován pouze na občany EU, bylo by jednodušší sledovat a kontrolovat pohyb osob ve Společenství v zájmu národní bezpečnosti. Pojem se však vztahuje také na již zmíněné rodinné příslušníky bez ohledu na jejich státní příslušnost. Definice rodinného příslušníka by měla zahrnovat také registrovaného partnera, pokud právní předpisy hostitelského státu uznávají registrované partnerství za rovnocenné s manželstvím (Virginijis, 2016).

Další okolností, která nás nutí přehodnotit klasický pojem volného pohybu je Schengenská dohoda. Schengenskou smlouvu uzavřely Francie, Německo, Belgie, Lucembursko a Nizozemsko 14. června 1985 u lucemburského městečka Schengenu. Vnitřní hranice, tedy kontroly na hranicích mezi signatářskými státy byly zrušeny, oproti tomu kontroly na vnějších hranicích byly posíleny. Schengenský prostor se nerovná unijnímu prostoru. Schengenskou dohodu podepsalo k dnešnímu dni 26 států. Mezi tyto státy se řadí země EU kromě Rumunska, Bulharska, Chorvatska a Kypru. Tyto čtyři země zatím nesplňují kritéria pro přijetí Schengenu. Dalšími státy EU, které nejsou v Schengenu, jsou například Irsko a VB. Země, které nepatří do EU, ale podepsaly Schengenskou dohodu jsou Lichtenštejnsko, Švýcarsko, Island a Norsko. (Metea, 2012).

Bezhraniční schengenský prostor zaručuje volný pohyb více než 400 milionům občanů EU, stejně tak dalším státním příslušníkům jiných zemí, obchodníkům, turistům nebo jiným osobám, které jsou legálně na území EU. V rámci schengenského prostoru se uplatňují společná pravidla a postupy týkající se víz pro krátkodobé pobyty, žádosti o azyl

a hraniční kontroly. Vedle těchto pravidel, která jsou regulována Evropským právem, stojí další aspekt. Tím jsou cestující, kteří využívají volného pohybu v rámci Schengenu. Jedná se o dlouhodobá víza, povolení k pobytu, pracovní povolení vydaná členskými státy, která nejsou regulována zvláštními společnými akty (Virginijs, 2016).

Vzhledem k odstranění kontrol na vnitřních hranicích byly zavedeny přísnější kontroly na vnějších hranicích a kompenzační opatření. Mezi tato opatření patří policejní spolupráce, vzájemná podpora policejní výpomoci, úzká spolupráce policejních úředníků, mezinárodní hraniční spolupráce prostřednictvím zřizování společné policejní služby, cel a hraniční policie pro státy Schengenu a dále také sledovací činnost hraniční policie. Nejvýznamnějším opatření bylo zavedení Schengenského informačního systému (SIS). Tento systém slouží pro pátrání po osobách, které mohou být hledané, pohřešované či nežádoucí a pátrání po věcech, které mohou být například odcizeny. Data jsou do tohoto systému přenášena z národních pátracích databází signatářských států Schengenu. Po vložení dat do databáze jsou tyto informace dostupné příslušníkům bezpečnostních složek ostatních zemí (Metea, 2012).

1.5.6 Volný pohyb osob ve Spojeném království

Velká Británie je zemí, která je často nazývána členem-nečlenem Evropské unie. Důvodů pro toto označení je celá řada výjimek, které jsou na VB aplikovány v primárním i sekundárním právu EU. VB například nepřijala společnou měnu euro a ponechala si pravomoc vlastní měnové politiky dle svého vnitrostátního práva.

V případě Velké Británie je třeba zohledňovat podstatné výjimky, které se dotýkají otázky volného pohybu osob. Tyto doložky jsou zahrnuty například v protokolu č. 19 SFEU. Ten uvádí, že se pro VB a Irsko některá ustanovení schengenského *acquis* nevztahují, nicméně je třeba těmto státům umožnit, aby ostatní ustanovení *acquis* plně či částečně převzaly. Oba státy mohou kdykoliv požádat, aby se na ně některá či veškerá ustanovení *acquis* vztahovala. Žádost je schválena Radou, která udělí jednomyslný souhlas. Díky čl. 4 protokolu č. 19 mají zmiňované státy na základě své žádosti právo na účast a spolupráci v požadovaných oblastech.

V protokolu č. 20 čl. 1 SFEU se již setkáváme se zásadními informacemi, kdy si VB vyhrazuje právo na kontrolu osob, které chtějí do Spojeného království vstoupit, pokud je to považováno za nezbytné:

„Bez ohledu na články 26 a 77 Smlouvy o fungování Evropské unie, jakékoli jiné ustanovení Smluv, jakékoli opatření vydané v rámci těchto smluv nebo jakoukoli mezinárodní dohodu uzavřenou Unií, nebo Unií a členskými státy s jednou nebo několika třetími zeměmi, je Spojené království oprávněno provádět na svých hranicích s jinými členskými státy kontroly osob, které chtějí vstoupit do Spojeného království, pokud to považují za nezbytné:

- a) k ověření práva na vstup do Spojeného království občanů členských států a osob na nich závislých, které požívají práv udělených právem Unie, jakož i občanů jiných států, jimž taková práva náleží podle dohody, kterou je Spojené království vázáno; a*
- b) k rozhodnutí, zda jiným osobám povolení ke vstupu do Spojeného království bude vydáno či nikoli.“*

Na základě tohoto protokolu může VB provádět kontrolu na hranicích s jinými státy EU. Pokud je shledáno za nezbytné, VB může provádět jakékoliv kontroly, včetně celní kontroly u občanů třetích zemí. V opačném případě, kdy občané VB nebo Irsko vstupují do jiných členských států, jsou ostatní státy taktéž oprávněny provádět u těchto osob kontrolu při vstupu na jejich území (Weiss, 2007).

Protokol č. 21 upravuje výjimky aplikované na Irsko a Velkou Británii s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva. VB a Irsko se nepodílejí na společné politice v oblasti azylu, přistěhovalectví a ochrany vnějších hranic a nadále probíhají hraniční kontroly. VB a Irsko se zapojují do bezpečnostní politiky a spolupráce mezi policejními a justičními orgány, do vzájemného uznávání soudních rozhodnutí v trestních věcech a soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanských věcech. Stejně jako u protokolu č. 19, Irsko nebo VB mohou oznámit Radě, že se chtějí účastnit a používat navržená opatření. Rada rozhoduje jednomyslně s výjimkou Spojeného království a Irska.

1.5.7 Volný pohyb osob jako problém pro Spojené království

Jedním z důvodů vystoupení VB je nespokojenost s mírou migrace z „mladších“ členských států EU. V roce 2000 přijala britská labouristická strana liberální postoj k právům na mobilitu občanů z nových členských zemí (míněny jsou zejména státy východní Evropy). Společně se Švédskem a Irskem se rozhodla otevřít svůj pracovní trh pracovníkům z těchto zemí. O deset let později je tento krok považován konzervativním předsedou, Davidem Cameronem, za chybu (Gostynska-Jakubowska: 2015).

Pracovníci ze členských států EU-15 využili přechodného opatření umožňující mobilitu až na 7 let (Kraleva, 2013). Následkem „otevřenosti“ VB byl v roce 2004 čtyřnásobný příliv evropských občanů (z 14 000 na 87 000). Mezi lety 2004 a 2010 se do VB přestěhovalo více než 600 000 občanů EU. Během ekonomické krize se migrace do VB zpomalila (Office for National Statistics, dále jen ONS, 2014).

V roce 2016 bylo ve VB 2,2 milionů migrantů z EU, na druhou stranu v celé EU sídlilo více než 1,4 milionů britských občanů. VB zdaleka není zemí s největší migrací. Na prvním místě bylo v roce 2016 Německo (3,7 milionů), Španělsko (2,3 milionů) a Francie (2,4 milionů) (Roos, 2016).

Téma migrace se ve VB dostalo do popředí společně s finanční krizí a nástupem konzervativců k moci v roce 2010. Volný pohyb občanů EU do Spojeného království se stal jedním z nejdiskutovanějších otázek pro občany VB. Největší obavy britské veřejnosti vyvolaly politické debaty o občanech EU, kteří se do VB stěhují kvůli snadnému přístupu k dávkám, nicméně toto tvrzení nebylo nijak podloženo empirickými důkazy. Ve skutečnosti se tito migranti pozitivně podíleli na veřejných financích a jejich míra zaměstnanosti byla vyšší než u britských obyvatel (Dustmann & Frattini, 2013). I přes nepodložená tvrzení se stala migrace evropských občanů vážným problémem. Nejdůležitějším tématem pro debatu představovala skutečnost, že migrace ze členských zemí EU do Spojeného království, ačkoliv po desetiletí nižší než ze třetích zemí, nemohla být omezena. Stav, kdy VB nebyla schopna kontrolovat stupeň migrace, neboť tyto pravomoci jsou přeneseny na EU, vedl k diskusi ve vztahu k členství v Evropské unii (Paul, 2016).

1.5.8 Volný pohyb kapitálu

Volný pohyb kapitálu je jednou ze 4 základních svobod volného trhu. Jedná se o poslední ze všech svobod EU, zároveň také o nejširší, neboť zakazuje veškerá omezení na úrovni členských států, ale i třetích zemí. Dále jsou zakázána všechna omezení plateb mezi členskými státy a třetími zeměmi. Poprvé byl volný pohyb kapitálu právně upraven v úmluvě o založení Evropského hospodářského společenství, která byla spolu se smlouvou o Evropském společenství pro atomovou energii (Euratom) podepsána v Římě v roce 1957. Tyto smlouvy položily základy pro vytváření stále užší Evropy, hospodářské prosperity a odstranění obchodních překážek napříč Společenstvím. V 70. letech 20.

století byla Velká Británie spolu s Německem a státy Beneluxu první zemí, která následně po ropném šoku odstranila veškerá omezení vztahující se k přílivu zahraničního kapitálu (Petr, 2008).

Volný pohyb kapitálu upraven ve Smlouvě o fungování Evropské unie v rozmezí článků 63-66. Dle odst. 1 článku 64 SFEU nejsou dotčena omezení dle vnitrostátního práva nebo práva Unie, která existují ke dni 21. prosince 1993 vůči třetím zemím. Jedná se o přímé investice do nebo ze třetích zemí, investice do nemovitostí, usazování, poskytování finančních služeb nebo přijetí cenných papírů na kapitálové trhy. Vzhledem k omezením, která existují ve vnitrostátních právních rádech Maďarska, Bulharska a Estonska, je odpovídajícím dnem 31. prosinec 1999.

Odst. 2. článku 64 SFEU uvádí, že pro zajištění volného pohybu kapitálu do třetích zemí v co největší možné míře bez dotčení ostatních kapitol smlouvy, Evropský parlament a Rada přijímají řádným legislativním postupem opatření týkající se pohybu kapitálu, který zahrnuje výše zmíněné toky v odstavci 1.

Dle odst. 3. mohou být některá opatření, která by znamenala v právu Unie krok zpět v liberalizaci pohybu kapitálu do nečlenských zemí, přijímána pouze Radou zvláštním legislativním postupem jednomyslně po konzultaci s Evropským parlamentem.

Dle odst. 1 článku 65 SFEU mohou jednotlivé členské státy uplatňovat ustanovení svých vnitrostátních daňových předpisů, která rozlišují mezi daňovými poplatníky podle místa bydliště nebo podle místa, kde je jejich kapitál investován. Takové právo má také VB. Dále mohou členské státy uplatňovat veškerá nezbytná opatření pro ochranu dodržování vnitrostátních právních předpisů zejména v oblasti daňového práva a dohledu nad finančními institucemi. Dále mohou stanovit postupy pro ohlašování pohybu kapitálu pro statistické či správní účely. Mohou utvářet také opatření, která jsou v souladu s ochranou veřejné bezpečnosti a pořádku. Výše zmíněná omezení nemohou být uplatněna z ryze ekonomických důvodů za účelem protekcionismu.

Odst. 2 článku 65 SFEU uvádí, že: „*Touto kapitolou není dotčena použitelnost omezení práva usazování, pokud jsou slučitelná se Smlouvami.*“

Zároveň nesmí výše uvedená opatření a postupy v předchozích odstavcích diskriminovat nebo zastřeně omezovat volný pohyb kapitálu a plateb dle odst. 3 článku 65 SFEU ve smyslu článku 63.

Dle článku 66 SFEU by v případě, že by volný pohyb kapitálu do třetích zemí způsoboval vážné poruchy fungování měnové či hospodářské unie, Rada může na návrh komise po konzultaci s Evropskou centrální bankou (dále jen ECB) přijmout ochranná, časově omezená opatření po maximální dobu 6 měsíců, pokud jsou tato opatření nutná.

1.5.9 Regulace volného pohybu kapitálu z roku 1990 dle vnitrostátních předpisů VB

Dle odst. 1 článku 65 SFEU mohou členské státy uplatňovat své vnitrostátní daňové předpisy, které rozlišují mezi daňovými poplatníky podle místa bydliště nebo podle místa, kde je jejich kapitál investován.

Regulace je upravena dle právního vnitrostátního předpisu The Movements of Capital (Required Information) Regulations 1990, 1990 č. 1671. Musí být uvedeny informace týkající se příslušné transakce a osob s ní spojených. Tyto informace právnická osoba (dále jen PO) předloží komisařům finančního úřadu do 6 měsíců od uskutečnění transakce.

Požadované informace týkající se právnických osob se sídlem na území VB jsou:

- název,
- povaha obchodu nebo podnikání,
- daňový úřad, kterému jsou účty předkládány a jeho referenční (identifikační) číslo.

Množství informací, které musí poskytnou PO, která nemá sídlo na území VB je o poznání větší. Mnohdy takto rozsáhlá byrokracie může odradit od realizace dané investice.

Požadované informace týkající se PO se sídlem mimo VB jsou:

- název,
- území, jehož právní předpisy zakládají právní subjektivitu PO,
- území kde příslušná transakce způsobila nebo dovolila PO vydat akcie, vytvářet a vydávat dluhopisy. Stát, ve kterém je PO rezidentem pro účely směrnice číslo 88/361/ECC v době vydání nebo vytvoření, eventuálně území, na kterém bylo rozhodnutí vykonáno a fakta, které to potvrzují,
- povaha obchodu nebo podnikání,

- rozsah, ve kterém má PO se sídlem na území VB kontrolu nad PO, která nemá sídlo ve VB a prostředky a pravomoci, na jejichž základě je tato kontrola vykonatelná před a po provedení transakce.

1.5.10 Zlaté akcie

Jak již bylo zmíněno výše, členské státy nemají právo diskriminovat nebo omezovat volný pohyb kapitálu či plateb. Tzv. zlatá akcie je britským vynálezem z 80. let minulého století, který měl za úkol sloužit jako nástroj státu pro kontrolu privatizovaných společností. Státy chtěly na jednu stranu využít příchodu nových investorů, kteří by zajistili růst produktivity firem. Na druhou stranu si státy chtěly prostřednictvím zlatých akcií udržet vliv při rozhodování v jednotlivých společnostech držbou těchto akcií (Adameczyk, 2010). Ostatní státy také využívaly tento koncept, ačkoli často pod jiným názvem, nicméně za stejným účelem. ESD několikrát anuloval právní předpisy členských států, které porušovaly zásadu volného pohybu kapitálu a právo usazování (Saboia Bezzera, 2010).

Ve všech případech se jednalo o řízení započaté Evropskou radou proti konkrétním státům kvůli porušení Smlouvy o fungování EU, konkrétně článku 56 (Adameczyk, 2010). Diskriminace se dopouštělo i Spojené království právě prostřednictvím zlatých akcií. Příkladem řízení může být soudní rozhodnutí ESD ve věci *C-98/01 Komise vs. Velká Británie*, ESD 2003, I-10349 (Zavadilová, 2012).

1.6 Výjimka VB pro přijetí eura

Jednou z podstatných výjimek členství Spojeného království v EU je ponechání si vlastní měny, britské libry. Vlastní měnu používají i další státy EU, mezi nimiž je také například Česká republika. Tyto státy se ale do budoucna zavázaly euro přijmout.

VB není povinna euro přijmout, stejně jako Dánsko. VB oznámila Evropské radě, že se nezúčastní třetí etapy hospodářské a měnové unie v roce 1996 a 1997. Tato výjimka je obsažena v protokolu 15 SFEU. VB si tak ponechává pravomoci dle svého vnitrostátního práva v oblasti měnové politiky. Na členské státy, na které se vztahuje výjimka, nejsou použita některá opatření, která jsou uvedena v článku 139 SFEU. Tato opatření se týkají

států eurozóny. VB také nemá právo účastnit se jmenování prezidenta, viceprezidenta a dalších členů Výkonné rady ECB.

VB může kdykoliv oznámit, že chce euro přijmout. Platí pro ni stejné podmínky jako pro ostatní státy. Musí splnit nezbytné podmínky pro přijetí eura uvedené v článku 140 SFEU. Vzhledem k aktuálnímu postoji VB vůči EU není přijetí eura aktuální.

Metodický postup

1. Prostudování odborné literatury, legislativy a novel řešící problematiku výstupu členské země z EU.
2. Sběr dat-získávání podkladů z příslušných statistických úřadů a vládních institucí, které budou sloužit pro vytvoření přehledu obchodních vztahů Velké Británie se zeměmi Evropské unie a třetími zeměmi a pro zobrazení závislosti britské ekonomiky na obchodní výměně s ostatními zeměmi.
3. Zpracování získaných údajů do psané a grafické formy, vytvoření přehledných tabulek a grafů, sloužících pro porovnání možné situace před brexitem a po brexitu.
4. Výpočet vlivu měkkého brexitu na obchodní bilanci a na HDP Velké Británie s využitím získaných dat ze statistického úřadu VB a predikce publikované britskou národní bankou.

2. Praktická část

Občané VB 23. června 2016 rozhodli o vystoupení VB z Evropské unie. Od implementace článku 50 z 29. března 2017 VB jedná o rozvodové smlouvě s EU. Původním datem pro vystoupení byl 29. červen 2019- tedy 2 roky poté, co VB oznámila Radě svůj záměr o vystoupení. Nakonec bylo datum vystoupení odloženo na 31. října 2019. Po politických změnách v postu britského premiéra situace směřuje spíše k tvrdému brexitu, neboť aktuální premiér, Boris Johnson, odmítá současnou rozvodovou smlouvu a chce pro VB vytvořit novou, výhodnější dohodu. Nicméně EU odmítá o další dohodě jednat a vše nasvědčuje tvrdému brexitu.

V případě, že do 31. října strany dospějí k dohodě o vystoupení, nastane tzv. přechodné období. To bylo stanoveno do konce roku 2020 již předtím, než byl brexit odložen na 31. října. Přechodné období se tak zkrátí na 14 měsíců. Po dobu přechodného období bude VB stále v celní unii a součástí jednotného trhu. Obchodní vztahy mezi unií a VB se budou stále zakládat na obchodním právu podle jurisdikce ESD. To oddálí dopad brexitu na britský obchod mezi VB a EU a VB a třetími zeměmi. Vzájemný obchod mezi EU a VB se nikterak nezmění, na výrobky nebudou uvalena cla či kvóty nebo jiné překážky. Na VB se budou vztahovat veškerá rozhodnutí, regulace a nařízení, která vstoupí v platnost během přechodného období. VB bude nadále přispívat do rozpočtu EU a stále bude platit volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu. Nevýhodou, která je často zdůrazňována, je, že VB již nebude mít své místo v unijních institucích a nebude se účastnit rozhodovacích procesů (BBC).

Ačkoliv VB již nebude členem EU, stále bude s EU obchodovat. Vzhledem k tomu, že polovina britského exportovaného zboží putuje do EU a polovina importovaného zboží do VB přichází také z EU, je důvodem k domněnku, že i přes současnou hrozbu tvrdého brexitu budou obchodní vztahy mezi stranami stále těmi nejvýznamnějšími pro VB, jako tomu bylo doposud. V případě tvrdého brexitu se budou vzájemné obchodní vztahy mezi VB a EU řídit pravidly Světové obchodní organizace.

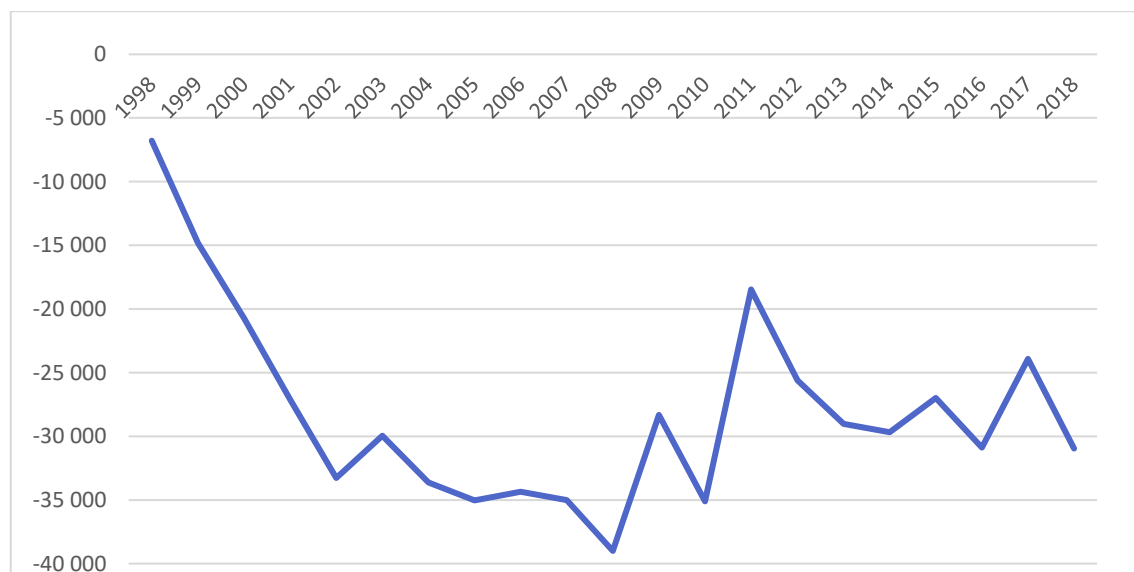
2.1 Charakteristiky zahraničního obchodu Velké Británie

Spojené království je ostrovní zemí, což zásadně ovlivňuje britský trh a zahraniční obchod. Země není soběstačná v produkci, k čemuž přispívají také velmi specifické

podnebné podmínky. VB je dlouhodobě importní ekonomikou, což znamená, že celkový import zboží a služeb převyšuje export. Jedná se o dlouhodobý trend, který toto pravidlo potvrzuje. VB je sice závislá na zahraničním obchodu se zbožím, ale naopak má kladné saldo služeb. Sektor služeb se těší vysokému růstu. Export služeb výrazně snižuje jinak negativní bilanci zahraničního obchodu.

Na následujícím grafu lze vidět, jak se bilance zahraničního obchodu VB pohybovala v předešlých dvaceti letech. Tato a další data jsou uveřejněna na oficiálních stránkách statistického úřadu VB (Office for National Statistics, dále jen ONS). Od roku 1998 se záporné saldo postupně prohlubovalo až do roku 2002, kdy začalo kolísat. Nejníže kleslo v roce 2008 v období ekonomické krize. V tu dobu představovalo záporné saldo téměř -40 miliard liber. Od té doby saldo opět kolísalo a v roce 2018 dosahovalo téměř -30 miliard liber.

Graf 1- Vývoj negativní bilance zboží a služeb mezi lety 1998-2018 v milionech £

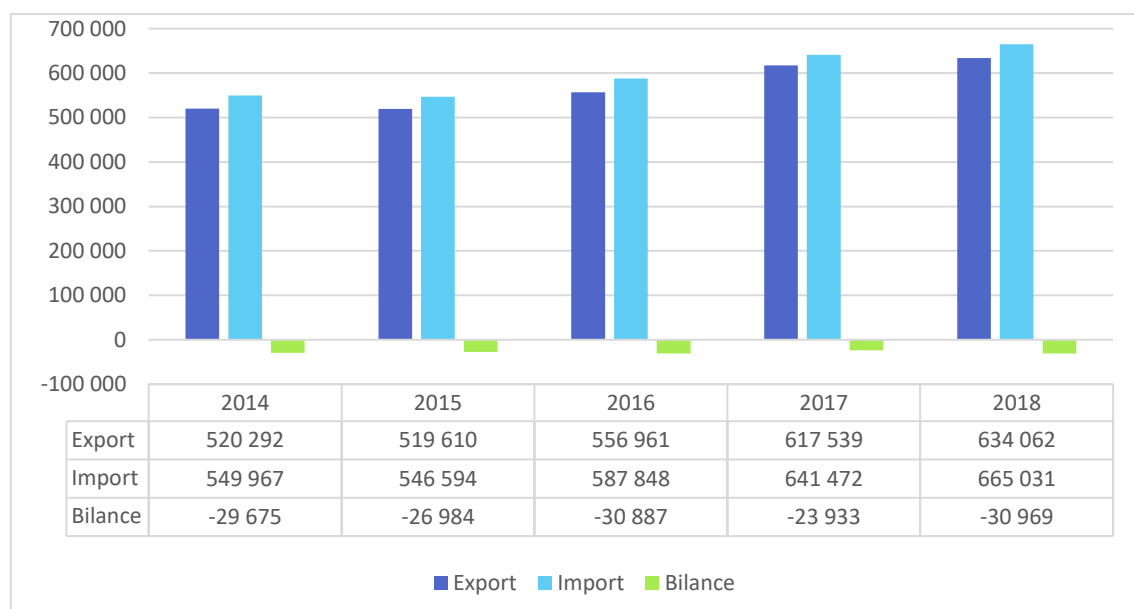

Zdroj: The Pink Book: 2018, ONS, vlastní zpracování

V poválečné době došlo ve VB k přeorientování z výrobní ekonomiky na ekonomiku služeb. V roce 1948 představoval britský průmysl 41 % a do roku 2013 to bylo jen 14 %. Služby v roce 1948 představovaly 46 % a v roce 2013 to bylo již téměř dvojnásobek, 79 %. Mění se struktura britské ekonomiky je velmi podobná ostatním zemím G7 (USA, VB, Kanada, Německo, Francie, Itálie a Japonsko). Tyto země zaznamenaly téměř stejnou změnu složení s postupným poklesem produkce a výroby v poměru k HDP. (Monaghan, 2014).

Na následujícím grafu lze detailněji vidět, jakých hodnot dosahoval britský čistý export v letech 2014 až 2018. Celkově export i import rostly, výjimkou je pouze rok 2015. V roce 2014 představoval čistý export zboží a služeb -1,6 % nominálního HDP. Tento schodek ve velké míře vyvážíly služby, které tvořily 5 %, kdežto zboží dosahovalo -6,6 % HDP. Schodek zboží -6,2 % v roce 2015 opět regulovaly služby, které byly 4,8 % a celková bilance tvořila -1,4 % HDP. V roce 2016 byl schodek zboží -6,7 %, ale stejně jako v ostatních případech, export služeb byl 5,2 % a snížil tak celkově záporné saldo čistého exportu, které bylo -1,6 % HDP. Celkový schodek obchodní bilance se v roce 2017 snížil na 1,3 %. Bylo to hlavně díky přebytku obchodu se službami, který se zvýšil z 5,2 % v roce 2016 na 5,5 % v roce 2017. V roce 2018 byl podíl čistého exportu na nominálním HDP -1,5 % (The Pink Book: 2018, ONS).

Graf 2-Čistý export zboží a služeb VB v letech 2014-2018 v milionech £

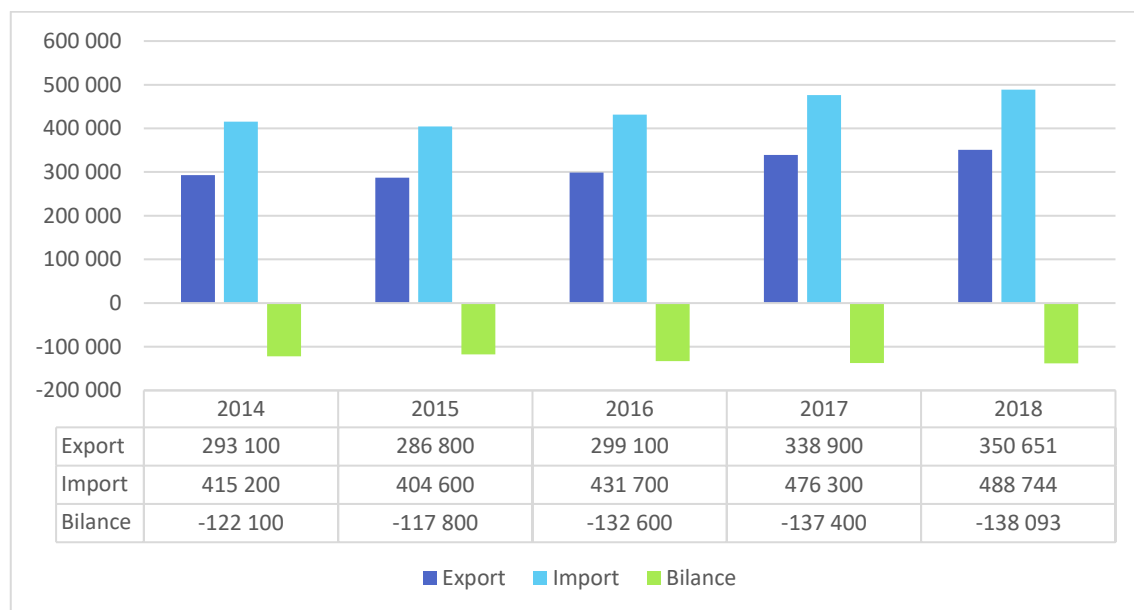
Zdroj: The Pink Book: 2018, ONS, vlastní zpracování

V grafu 3 lze samostatně vidět čistý export zboží. Stejně jako v předchozím grafu, schodek nadále rostl během let, kromě roku 2015. V tento rok došlo ke snížení exportů i importů zhruba o 10 milionů £ na obou stranách. Importy vysoce převyšovaly exporty ve všech letech. Tento nepoměr byl dán rychleji rostoucím tempem importů, oproti exportům.

Hodnota vývozu zboží do zemí EU klesala již od roku 2012 a od té doby zůstala utlumená. V roce 2014 klesla o 3,4 % a v roce 2015 o 2,7 %. Důvodem útlumu mohla být zvýšená nejistota v eurozóně v roce 2012. To bylo rozhodující k ovlivnění poptávky ze strany

obchodních partnerů VB. Zatímco u obchodních partnerů ze zemí EU byl slabý růst poptávky, u mimoevropských partnerů byl růst poptávky mnohem silnější. To by naznačovalo, že rozsah zahraniční poptávky po britských produktech byl omezen převládajícími celosvětovými ekonomickými podmínkami. (The Pink Book, 2018, ONS).

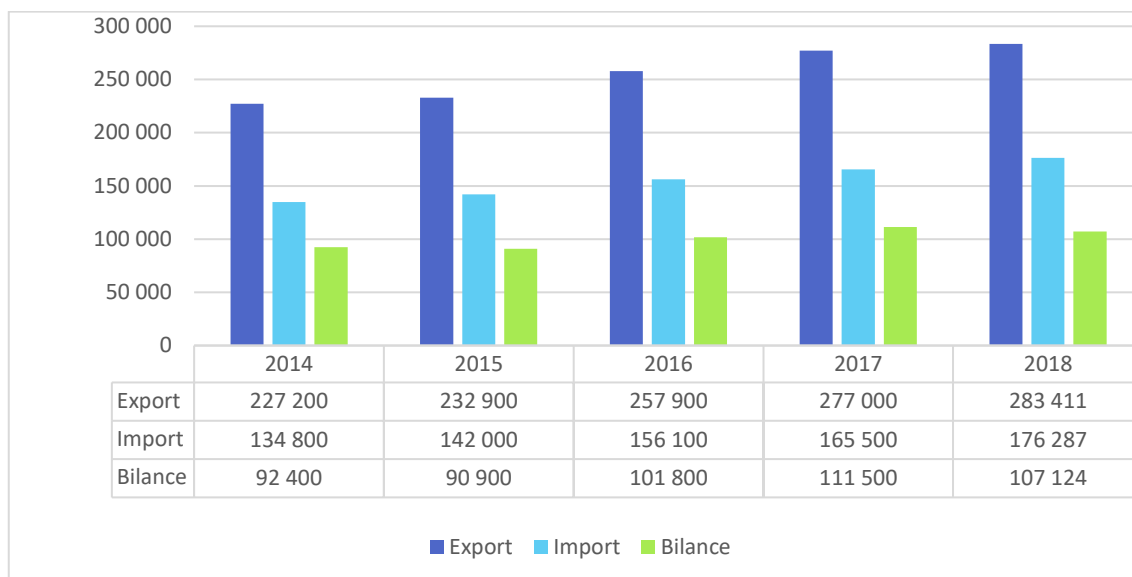
Graf 3-Čistý export zboží VB mezi lety 2014-2018 v milionech £

Zdroj: The Pink Book: 2018, ONS, vlastní zpracování

V grafu 4 lze pozorovat, jak se v daném období vyvíjel čistý export služeb ve VB. Spojené království díky exportu služeb reguluje jinak velmi vysoký schodek celkového čistého exportu. Snížení exportu zboží v roce 2015 vyrovnával export služeb v tomto období. I zde bylo v roce 2015 zaznamenáno snížení bilance, ne však kvůli snížení exportu, ale kvůli rychleji rostoucímu tempu importů.

Graf 4-Čistý export služeb VB v letech 2014-2018 v milionech £

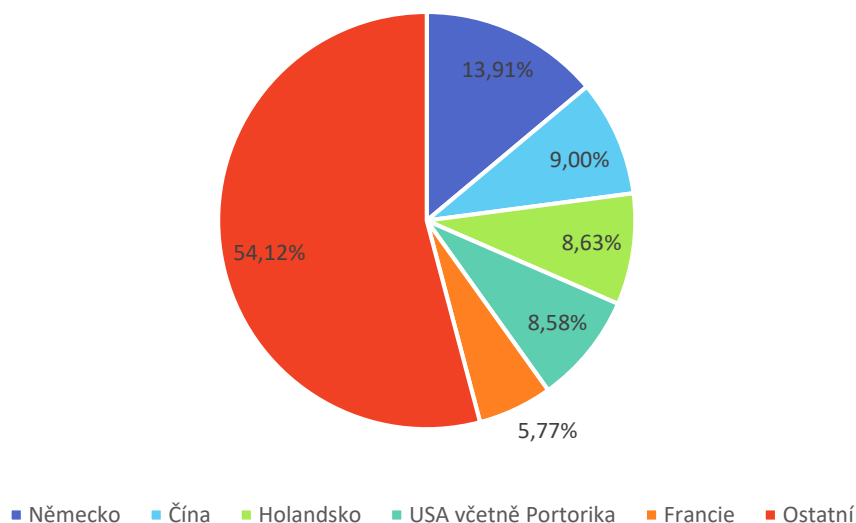

Zdroj: The Pink Book: 2018, ONS, vlastní zpracování

Pokud bychom se zaměřili na export a import do jednotlivých zemí, tak největším obchodním partnerem VB je USA. Na druhém místě stojí Německo.

Na grafu 5 můžeme vidět procentuální podíl jednotlivých zemích, odkud VB dovážela zboží v roce 2018. Nejvíce VB importovala zboží z Německa, a to především auta, medicínské a farmaceutické produkty a další silniční vozidla (meziprodukty). VB dále importovala zboží z Číny, konkrétně telekomunikační a zvukové zařízení, spotřebitelské výrobky a oblečení. Z Holandska VB nejvíce dovážela také medicínské a farmaceutické produkty, komunikační a zvukové zařízení a rafinované oleje. VB dále importovala z USA včetně Portorika. Největší podíl tvořily mechanické generátory energie, letadla a další generátory energie (meziprodukty). Z Francie se do VB nejvíce dovážely nápoje, auta a medicínské a farmaceutické produkty. Zbytek grafu tvoří ostatní země světa (včetně jiných zemí EU), ze kterých VB vyvážela v menší míře. Je třeba dodat, že VB obchoduje na základě preferenčních smluv EU s více než 70 třetími zeměmi.

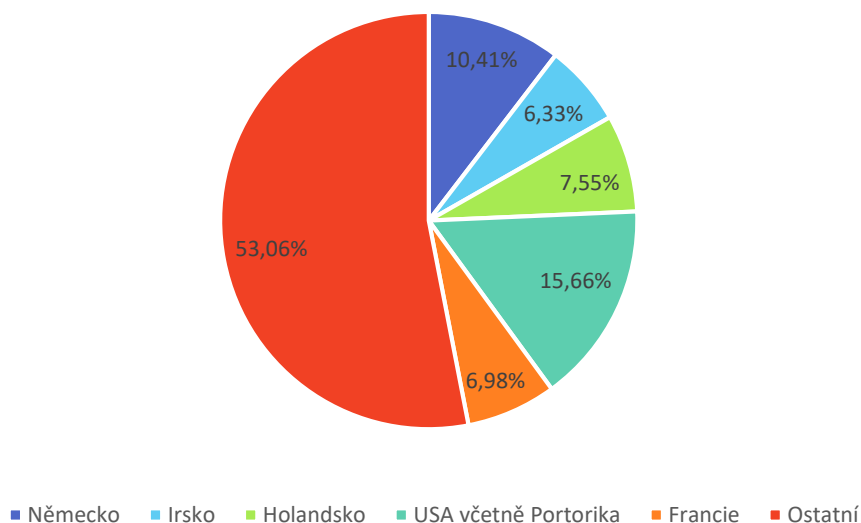
Graf 5- Import zboží z dílčích zemí do VB v roce 2018

Zdroj: Trade in goods: country-by-commodity imports, ONS, vlastní zpracování

Na následujícím grafu můžeme naopak vidět země, kam VB nejvíce exportovala v roce 2018. VB nejvíce zboží vyvezla do USA a největší podíl tvořily auta, medicínské a farmaceutické produkty a mechanické generátory energie (meziprodukty). Dále ve velké míře exportovala do Německa, kam dovážela medicínské a farmaceutické výrobky, letadla a auta. Do Holandska nejvíce vyvážela surovou a rafinovanou ropu a medicínské a farmaceutické produkty. VB exportovala do Francie letadla, mechanické generátory energie (meziprodukty) a také medicínské a farmaceutické produkty. Poslední významnou partnerskou zemí, kam VB nejvíce vyvážela, je Irsko. Podobně jako u ostatních zemí, VB sem nejvíce exportovala medicínské a farmaceutické produkty, ostatní produkty a rafinovanou ropu. VB vyvezla 54 % exportovaného zboží do jiných než konkrétně uvedených zemí (včetně zemí EU).

Graf 6-Export zboží VB do dílčích zemí v roce 2018

Zdroj: Trade in goods: country-by-commodity exports, ONS, vlastní zpracování

2.2 Obchodní výměna VB se třetími zeměmi v rámci preferenčních smluv EU

EU má uzavřené obchodní dohody s více než 70 třetími zeměmi. Na základě těchto dohod mohou všechny členské státy obchodovat se třetími zeměmi za výhodnějších podmínek, než by tomu bylo za podmínek WTO. Těmito smlouvám, uzavíraným EU a třetími zeměmi, se přezdívá preferenční smlouvy. Obchodní dohody s ostatními zeměmi jsou pro EU prostředkem pro upevnění vzájemných obchodních vztahů. Mezinárodní obchodní dohody fungují jako základní nástroj pro dosažení stability a předvídatelnosti v obchodním styku, dále jako nástroj vymahatelnosti přijatých závazků. Smlouvy jsou uzavírány bilaterálně, tedy mezi EU a dílčími zeměmi nebo skupinou zemí. Dále mnohostranně, kdy jsou smlouvy uzavírány v rámci mnohostranných jednání, např. na půdě WTO. EU obchoduje s některými zeměmi na základě preferenčního systému. Preferenční systém umožňuje přístup určité země na vnitřní trh za zvýhodněných podmínek. Těmito podmínkami může být např. preferenční clo, preferenční snížení cla, kdy je sníženo určité procento cla z původní celní sazby, preferenční celní kvóty či sezónní preferenční kvóty. Preference jsou poskytovány na průmyslové výrobky,

částečně i na zemědělské výrobky a někdy také na obchod se službami. (Fojtíková & Lebieczik, 2008).

Tyto dohody jsou uzavírány v souladu s řádem Světové obchodní organizace (WTO) podle článku XXIV Všeobecné dohody o clech a obchodu. Smluvní strany se zavazují dosáhnout vyššího stupně liberalizace ve srovnání s doložkou nejvyšších výhod. Dále jsou tyto dohody prostředkem, jak šířit a prosazovat evropské hodnoty a zásady, jako je například ochrana lidských práv, demokracie, ochrana životního prostředí, udržitelný rozvoj, prosazování etického obchodu apod. (Ministerstvo průmyslu a obchodu).

Dohody, které EU uzavírá, se klasifikují do několika skupin dle stupně integrace. Preferenčních dohod s nejvyšším stupněm integrace bylo dosaženo v těchto seskupeních:

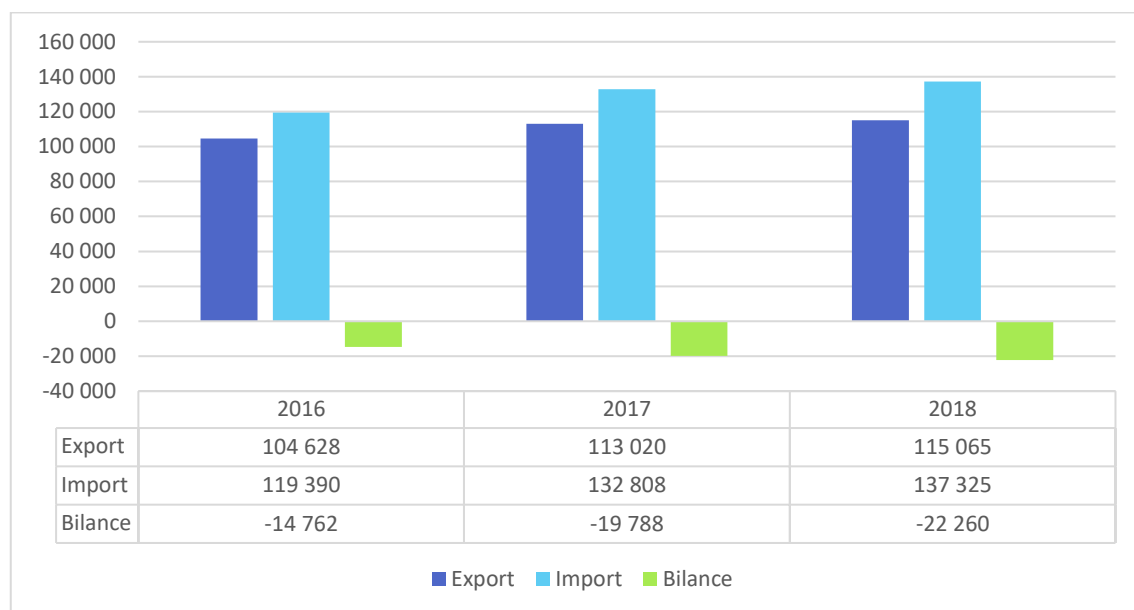
- a) dohody o ekonomickém partnerství (dále jen EPA),
- b) dohody o stabilizaci a přidružení,
- c) asociační dohody (dále jen AA),
- d) dohody o volném obchodu (dále jen FTA) (Evropská komise).

Následují nepreferenční dohody, kde jsou preference poskytovány zeměmi navzájem prostřednictvím doložky nejvyšších výhod¹. Dohody o partnerství a spolupráci (dále jen PCA) (Ministerstvo průmyslu a obchodu).

Díky preferenčním smlouvám může VB vyvážet a dovážet své zboží a služby do nejzazších koutů světa s minimálními překážkami. Na grafu 7 můžeme vidět, jakých částek dosahovala obchodní výměna zboží a služeb mezi VB a třetími zeměmi s preferenčními dohodami mezi lety 2016-2018. Nejedná se o velké objemy, jako například se zeměmi EU, nicméně i přesto představoval export do těchto zemí téměř jednu pětinu exportu VB. Lze si všimnout malého rozdílu mezi celkovými exporty a importy. To bylo v zásadě způsobeno vysokým importem zboží, a naopak velkým exportem služeb. Detail čistého exportu zboží a čistého exportu služeb lze vidět na dalších grafech.

¹ Doložka nejvyšších výhod je ustanovení v mezinárodních smlouvách, kdy se smluvní strany zavazují k tomu, že si navzájem poskytnou stejné výhody, jaké byly před uzavřením této smlouvy poskytnuty jiným státům, nebo kdykoliv po uzavření smlouvy jiným státům poskytnou. Toto ustanovení zajišťuje, aby byly státům uzavírající dohody poskytnuty minimálně tak dobré podmínky, jako má nejlepší jiný stát.

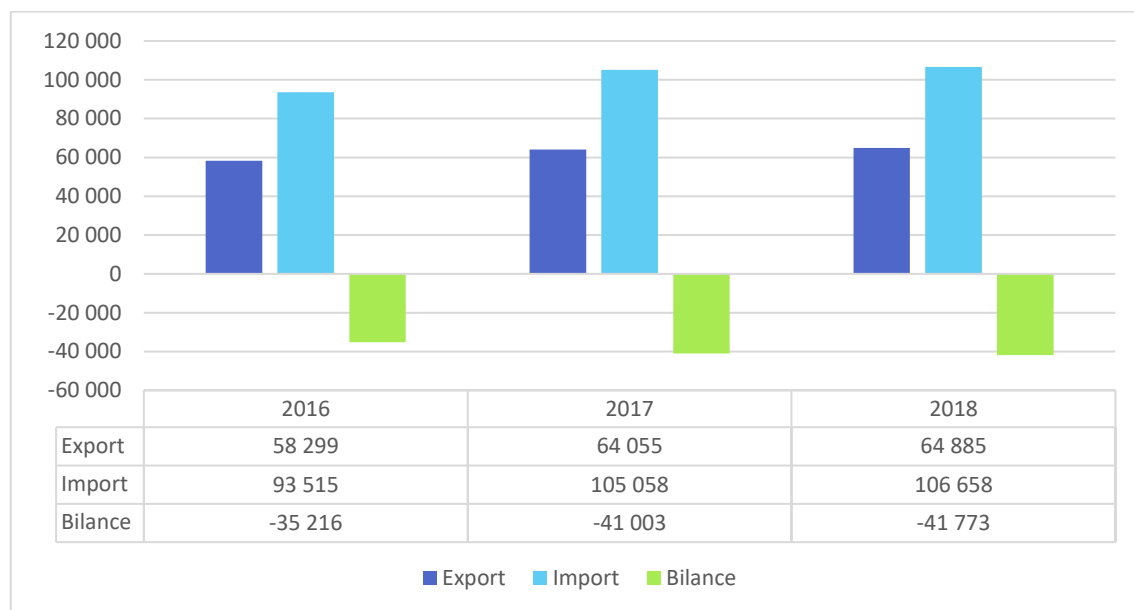
Graf 7- Čistý export zboží a služeb VB a třetích zemích v letech 2016-2018 v milionech £

Zdroj: ONS, vlastní zpracování

Na následujícím grafu lze vidět, jak import zboží převyšoval export zboží. VB je primárně zemí, která více dováží zboží a vyváží služby, nicméně k vyšším importům zboží také v menší míře přispěl jednostranný přístup na britský trh zemím, které čerpají výhody programu všeobecného systému preferencí (dále jen GSP). GSP odstraňuje dovozní cla z produktů, které vstupují na trh EU ze zemí, které pochází z rozvojových oblastí. EU tak pomáhá v těchto zemích zmírňovat chudobu, vytvářet pracovní místa na základě mezinárodních hodnot a zásad, včetně lidských a pracovních práv. Tento systém vznikl před téměř padesáti lety a hlavním cílem byla pomoc rozvojovým zemím se integrovat do světové ekonomiky. Výhody GSP v současnosti využívá přes 60 třetích zemí. Přístup služeb na trh EU ze zemí s GSP není zahrnut do těchto výhod (Evropská komise).

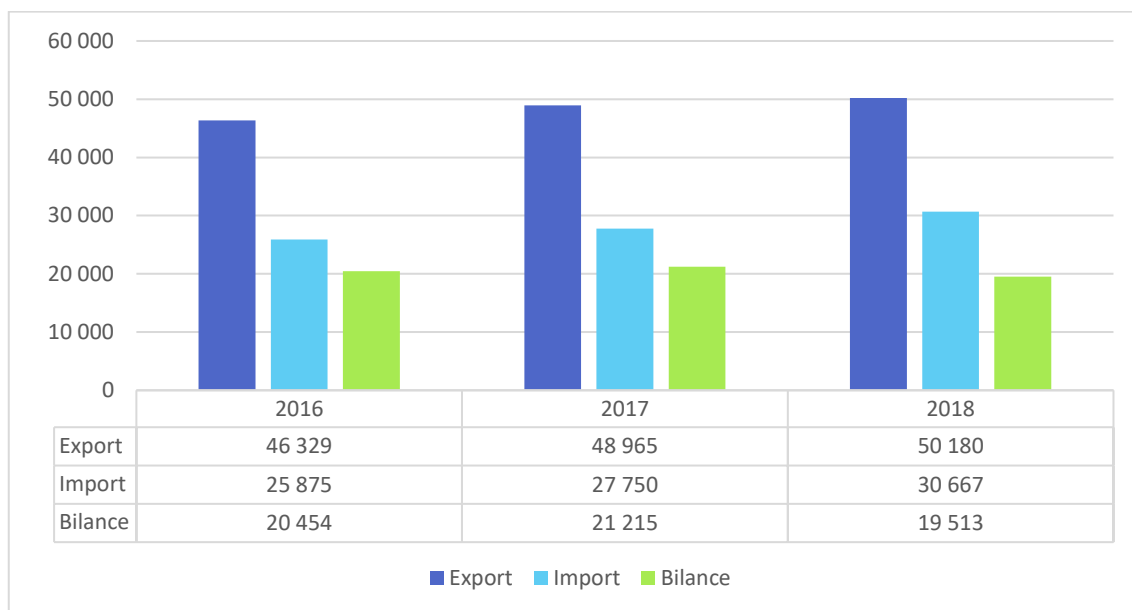
Graf 8- Čistý export zboží VB a třetích zemí v letech 2016-2018 v milionech £

Zdroj: ONS, vlastní zpracování

Vzájemný obchod se službami vypadá zcela odlišně. Na grafu 9 lze pozorovat velký přebytek bilance služeb. Bilance služeb byla v prvních dvou letech rostoucí. Třetí rok byl zaznamenán malý pokles obchodní bilance způsobený rychlejším růstem importů než exportů.

Graf 9-Čistý export služeb VB a třetích zemí v letech 2016-2018 v milionech £

Zdroj: ONS, vlastní zpracování

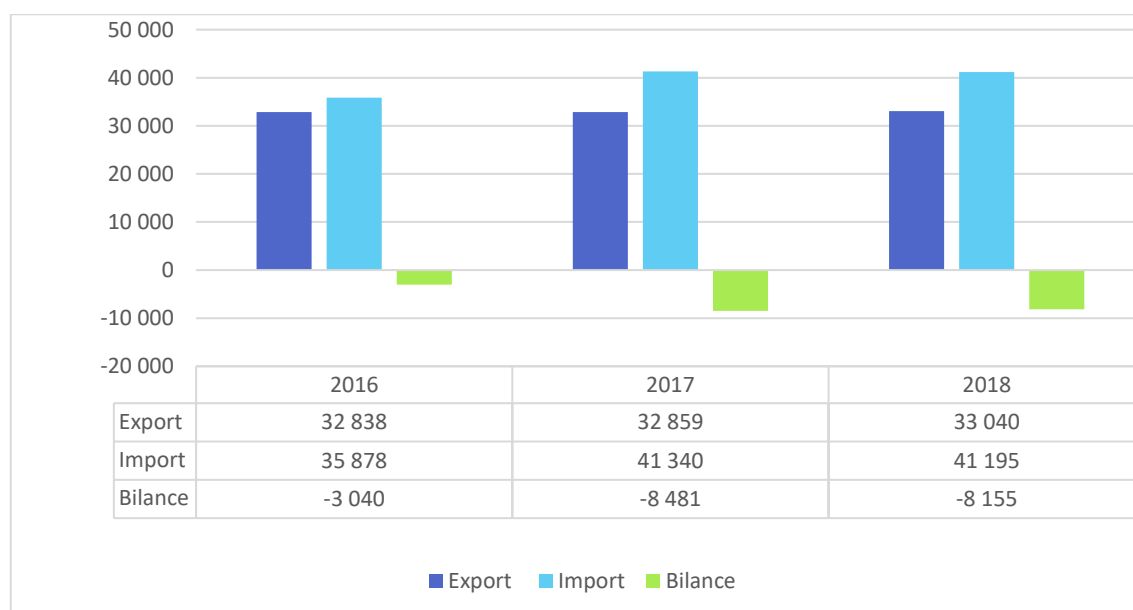
2.3 Obchodní výměna VB se třetími zeměmi v rámci preferenčních smluv po tvrdém brexitu

Jak uvádí *informační web veřejného sektoru ve VB*, vytvořený vládou Spojeného království (dále jen gov.uk), VB již podepsala mnoho smluv o kontinuitě s nečlenskými zeměmi EU, aby zajistila plynulé obchodní styky v období, které nastane po vystoupení VB z EU bez dohody. Tyto dohody zachycují současné obchodní vztahy, které má EU se třetími zeměmi. Snaží se zajistit stejné podmínky, nicméně mohou existovat určité změny, které se od původních smluv s EU odchyľují. Dohody VB s ostatními zeměmi by měly co nejvíce fungovat pro společný bilaterální obchod. Důležitým aspektem pro třetí země je budoucí vztah EU a VB. Mnoho zemí již podepsalo s VB obchodní smlouvu s tím, že tato smlouva bude platná poté, co původní smlouva, ve které je VB zahrnuta jako členský stát EU, nebude pro VB platit. Pro VB původní dohoda přestane platit ve chvíli, kdy opustí EU. Moment vystoupení může nastat kdykoliv, pokud se VB dohodne s EU na vzájemné dohodě. Hranicím termínem je však 31.10.2019. V případě, že do tohoto dne nedojde ke společné dohodě, dojde k tvrdému brexitu. Pokud VB odejde z EU bez dohody, vzájemné obchodní vztahy VB-EU se budou řídit dle podmínek WTO. Obchodní vztahy založené na preferenčních smlouvách EU s ostatními zeměmi pro VB zaniknou a další obchod se bude řídit také dle podmínek WTO. Tento scénář ale nastane

pouze tehdy, pokud VB neuzavře své vlastní obchodní smlouvy o volném obchodě s těmito zeměmi. VB do této chvíle (13.8.2019) podepsala několik obchodních dohod s téměř čtyřmi desítkami zemí. V drtivé většině případů se jedná o smlouvy o kontinuitě (gov.uk).

V následujícím grafu pak můžeme pozorovat, že celkové objemy obchodní výměny zboží a služeb mezi VB a zeměmi, se kterými uzavřela preferenční smlouvy, nejsou příliš vysoké a tvoří zhruba jednu čtvrtinu obchodní výměny, kterou má VB se třetími zeměmi v rámci preferenčních smluv doposud. Takto nízké objemy jsou dány tím, že ne všechny země, se kterými VB vyjednala podmínky vzájemných smluv, dohody podepsaly. V nejbližší době se očekává podpis Jižní Koreji, Baham, Surinamu a Madagaskaru. Největším obchodním partnerem, se kterým VB doposud smlouvu uzavřela, je Švýcarsko. VB také doufá ve společnou obchodní smlouvu s USA, která by zajistila výhodné obchodní podmínky se svým největším obchodním partnerem.

Graf 10- Čistý export zboží a služeb VB se třetími v rámci preferenčních smluv po brexitu v letech 2016-2018 v milionech £

Zdroj: ONS, vlastní zpracování

2.3.1 Smlouva o přidružení s Andským společenstvím

VB zatím podepsala smlouvu AA se zeměmi Andského Společenství (Kolumbií, Ekvádorem a Peru). Tato dohoda zakládá politické a hospodářské přidružení mezi VB a signatářskými státy Andského společenství. Dohoda zahrnuje obchod se zbožím a

službami včetně ustanovení o pravidlech původu, preferenční cla a kvóty, duševní vlastnictví, zeměpisná označení a vládní zakázky. Jedná se o tzv. smlouvu o kontinuitě, která co nejvíce kopíruje původní komplexní obchodní dohodu EU s AS. Tato smlouva nabude platnosti po vystoupení VB z EU (gov.uk).

2.3.2 Smlouva o ekonomickém partnerství se zeměmi bloku CARIFORUM

Smlouva EPA je další smlouvou o kontinuitě obchodního vztahu CARIFORUM-EU. EPA jsou obchodní dohody, které se zaměřují na rozvoj a jejich cílem je podpora a zvýšení investic v partnerských zemích. Přispívají k udržitelnému růstu a snižování chudoby v rozvojových zemích. Dohodu podepsalo 12 států tohoto bloku. Těmito státy jsou Antigua a Barbuda, Barbados, Belize, Dominika, Dominikánská republika, Grenada, Guyana, Jamajka, Svatý Kryštof a Nevis, Svatá Lucie, Svatý Vincenc a Grenadiny, a Trinidad a Tobago. V nejbližší době je očekáván podpis Baham a Surinamu. Jediným státem, který nebyl zapojen do jednání, je Haiti. V dohodě VB-CARIFORUM se VB zavazuje zajistit okamžitý bezcelní přístup bez kvót pro zboží ze signatářských států. Výměnou se tyto státy zavázaly k postupnější liberalizaci cel. Citlivé produkty však byly vyloučeny z plné liberalizace. Smlouva umožňuje za zvláštních okolností oběma stranám přijmout opatření na ochranu trhů. V dohodě o hospodářském partnerství se předpokládá podpora rozvoje ze strany VB, která zajišťuje, že nabízené příležitosti mohou státy CARIFORA plně využít. EPA obsahuje ustanovení o duševním vlastnictví a zeměpisných označeních, vládních zakázkách, hospodářské soutěži a obchodních nápravných opatřeních (gov.uk).

2.3.3 Smlouva o přidružení se zeměmi Střední Ameriky

VB uzavřela dohodu o přidružení se zeměmi Střední Ameriky. Partnerskými zeměmi ze Střední Ameriky jsou Kostarika, Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua a Panama. Tato smlouva zprostředkovává bezcelní obchod průmyslových produktů spolu s liberalizací obchodu s hospodářskými a rybářskými výrobky. Dohoda stanovuje rámec pro vzájemnou spolupráci a rozvoj prostřednictvím politického dialogu, posiluje obchodní vazby a zabývá se také životním prostředím a klade důraz na dodržování lidských práv. Je to další ze smluv o obchodní a politické kontinuitě smlouvy mezi

zeměmi Střední Ameriky a EU. Platnost této smlouvy nabude ve chvíli, kdy VB již nebude členem EU (gov.uk).

2.3.4 Smlouva se zeměmi pacifické oblasti Pacifická oblast

VB uzavřela smlouvu o kontinuitě se státy Pacifické oblasti, konkrétně s Papua Novou Guineou a Fidži. Tato dohoda zachovává účinky prozatímní EPA mezi EU a těmito zeměmi. VB se zavazuje k zajištění okamžitého přístupu bez cel a kvót zboží z Pacifické oblasti. Naopak druhá strana se zavazuje k postupné liberalizaci cel, nicméně citlivé produkty jsou z plné liberalizace vyloučeny. Smlouva stranám umožňuje přijmout opatření sloužící k ochraně národního trhu v případě zvláštních okolností. EPA předpokládá podporu rozvoje ze strany VB, zajištění jejího efektivního provádění, aby státy pacifické oblasti byly schopny využívat příležitostí nabízených VB (gov.uk).

2.3.5 Smlouva o ekonomickém partnerství se zeměmi Východní a Jižní

Afriky

Smlouva VB a zeměmi Východní a Jižní Afriky (dále jen ESA) udržuje stejné účinky EPA dohody mezi EU-ESA. Partnerskými zeměmi VB v tomto regionu jsou Mauricius, Seychely a Zimbabwe. V nejbližší době se očekává podpis Madagaskaru. VB se zavazuje poskytnout okamžitý přístup bez cel a kvót pro zboží pocházející z této oblasti. ESA na oplátku zprostředkuje plynulejší liberalizaci cel. Citlivé produkty jsou i v tomto případě vyloučeny z plné liberalizace. Obě strany mohou za zvláštních okolností přijmout opatření na ochranu národního trhu (gov.uk).

2.3.6 Ostatní obchodní dohody

Následující dohoda zahrnuje ustanovení Dohody o EHP a obchodní dohody mezi EU a Islandem a EU a Norskem. Jedná se o další ze série dohod o kontinuitě, která má zachovat právní úpravu pro vzájemný obchod se zbožím v co největší míře. Dohoda ustanovuje nulové sazby na průmyslové výrobky a preferenční cla a kvóty na zemědělské produkty a produkty rybolovu. Smlouva dále obsahuje ustanovení o opravných prostředcích v oblasti obchodu, urovnávání sporů, celní spolupráci a pravidlech původu. Dohoda

vstoupí v platnost ve chvíli, kdy VB nebude členem EU a stávající smlouvy pro ni budou již neplatné (.gov.uk).

Dohoda o přidružení s Chile zakládá politické a hospodářské přidružení mezi GB a Chile a zachovává původní účinky smlouvy EU-Chile. Smlouva pokrývá obchod se zbožím včetně ustanovení o pravidlech původu, preferenčních cel a kvót, obchodu se službami, duševním vlastnictvím, zeměpisných označení a vládních zakázkách. Replikuje také širší prvky původní dohody jako jsou ustanovení o politickém dialogu.

S Faerskými ostrovy uzavřela VB smlouvu FTA založenou pouze na volném obchodu se zbožím. Dohoda zachovává efekt smlouvy EU a Faerskými ostrovy. Tato smlouva pokrývá pravidla původu zboží, preferenční cla a kvóty, opatření týkající se energetiky a ustanovení o institucích.

VB uzavřela smlouvu o obchodu a partnerství s Izraelem a je to komplexní dohoda, která je základem vzájemných hospodářských a obchodních vztahů. Smlouva zachovává účinky původní AA mezi EU a Izraelem v bilaterálním kontextu. Dohoda pokrývá oblasti obchodu se zbožím včetně ustanovení o pravidlech původu, preferenční cla a kvóty, omezené oblasti obchodu služeb, hospodářskou soutěž a duševní vlastnictví, širší spolupráci, vládní zakázky a posuzování shody průmyslových výrobků.

Politická, obchodní a partnerská smlouva mezi VB a Palestinskou samosprávou je základem pro stanovení politických, hospodářských a obchodních vztahů. Tato dohoda kopíruje účinky a ustanovení smlouvy mezi EU a Palestinskou samosprávou. Dohoda zahrnuje obchod se zbožím včetně ustanovení o pravidlech původu a cla, omezené oblasti služeb, hospodářskou soutěž a duševní vlastnictví a širší spolupráci.

VB uzavřela obchodní smlouvu se Švýcarskem. Tato dohoda je základem hospodářských a obchodních vztahů mezi VB a Švýcarskem poté, co VB opustí EU. Tato dohoda zahrnuje obchod se zbožím, včetně ustanovení pravidel původu, preferenční cla a kvóty a mimotarifní opatření a vládní zakázky. Dále také zeměpisná označení původu pro identifikaci produktu, jehož kvalita, dobré jméno nebo jiná vlastnost jsou spojeny s místem, odkud pochází. Dohoda neobsahuje některá ustanovení, která se běžně nachází v dohodách o volném obchodu, například o službách nebo právech duševního vlastnictví. VB uzavřela obchodní smlouvu s Lichtenštejnskem, která je dodatečnou smlouvou dohody mezi VB a Švýcarskem. Tato smlouva je základem pro vztahy mezi VB,

Švýcarskem a Lichtenštejnskem a rozšiřuje platnost smlouvy VB a Švýcarska právě na Lichtenštejnsko. Je to proto, že Lichtenštejnsko je součástí švýcarského celního území.

VB uzavřela smlouvy o vzájemném uznávání s USA, Austrálií a Novým Zélandem. Tyto smlouvy budou platné ve chvíli, kdy VB vystoupí z EU.

Smlouva mezi VB a Austrálií zachová účinky smlouvy EU-Austrálie o vzájemném uznávání. Smlouva se týká automobilových výrobků, elektromagnetické kompatibility, nízkonapěťových zařízení, lékařských přístrojů, tlakových zařízení, telekomunikačních koncových zařízení a výroby farmaceutických produktů.

Smlouva s Novým Zélandem se vztahuje na stejné oblasti vyjma produktů automobilového průmyslu.

Dohoda o vzájemném uznávání s USA zahrnuje elektromagnetickou kompatibilitu, telekomunikační zařízení a výrobu farmaceutických produktů. VB a USA mají další smlouvu tohoto typu, která se vztahuje na námořní vybavení. (gov.uk)

2.3.7 Porovnání přínosu smluv před a po tvrdém brexitu

VB má v současnosti celou řadu obchodních smluv, které byly uzavřeny v rámci EU se třetími zeměmi. Obchodní smlouvy různého typu s více než 70 zeměmi poskytují VB přístup na vzdálené trhy za zvýhodněných podmínek, které usnadňují vzájemný obchod. S odchodem z EU dojde ke ztrátě těchto odbytišť za zvýhodněných podmínek a VB zůstanou smlouvy se 34 zeměmi. VB již od začátku vyjednávání brexitu doufala, že dosáhne řady bilaterálních obchodních smluv, které by dokázaly nahradit evropský trh. Bohužel se tato očekávání zatím nenaplnila, protože země, se kterými smlouvy doposud uzavřela, jsou velmi malými obchodními partnery VB. Jak lze vidět v následující tabulce, export se v rámci preferenčního režimu sníží o hodnoty uvedené níže v tabulce, což je na třetinu z původní hodnoty. Importy za preferenčního režimu se také sníží na jednu třetinu, bereme-li v potaz historická data z let 2016-2018.

Tabulka 1- Rozdíl mezi exporty a importy v rámci preferenčních smluv před a po tvrdém brexitu v letech 2016-2018 v milionech £

	Před brexitem	Po brexitu	Rozdíl
Export 2016	104 628	32 838	71 790
Import 2016	119 390	35 878	83 512
Export 2017	113 020	32 859	80 161
Import 2017	132 808	41 340	91 468
Export 2018	115 065	33 040	82 025
Import 2018	137 325	41 195	96 130

Zdroj: vlastní zpracování

V následující tabulce lze vidět závěrečné shrnutí působnosti a oblastí preferenční smluv, které VB uzavřela se třetími zeměmi. Jedná se o 12 smluv, přičemž každá z nich má svá specifika. Některé smlouvy předpokládají pouze obchod se zbožím.

Tabulka 2- Preferenční smlouvy VB se třetími zeměmi a jejich obsah

	Typ smlouvy	obchod se zbožím	obchod se službami	ustanovení o pravidlech původu	zeměpisná označení	vládní zakázky	preferenční cla a kvóty	práva duševního vlastnictví	přístup zboží bez kvót a cel*	pravidla hospodářské soutěže
Andské společenství	AA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
CARIFORUM	EPA				✓	✓		✓	✓	✓
Střední Amerika	AA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
Pacifická oblast	EPA				✓	✓		✓	✓	✓
Východní a Jižní Afrika	EPA				✓	✓		✓	✓	
Island a Norsko	EHS						✓		✓	
Chile	AA	✓	✓		✓	✓	✓	✓		
Faerské ostrovy	FTA	✓		✓			✓			
Izrael	AA	✓	✓ ¹	✓		✓	✓	✓ ¹		✓ ¹
Palestinská samospráva	AA	✓	✓ ¹	✓			✓	✓ ¹		✓ ¹
Švýcarsko a Lichtenštejnsko	FTA	✓		✓	✓	✓	✓		✓	

Zdroj: vlastní zpracování

*poskytnutí okamžitého přístupu ze strany VB bez cel a kvót zboží importovaného z dané oblasti

¹ v omezené míře

2.4 Obchodní výměna mezi EU a VB

Vzhledem k současnému členství VB v EU a také přítomnosti na Evropském jednotném trhu jsou země EU ty, kam VB nejvíce exportuje. Evropský jednotný trh zajišťuje po celé EU svobody pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu. K vysokému podílu zahraničního obchodu VB s EU samozřejmě přispívají velmi kladné podmínky, kdy jsou odstraněny bariéry pro vstup na ostatní národní trhy (Europa.eu).

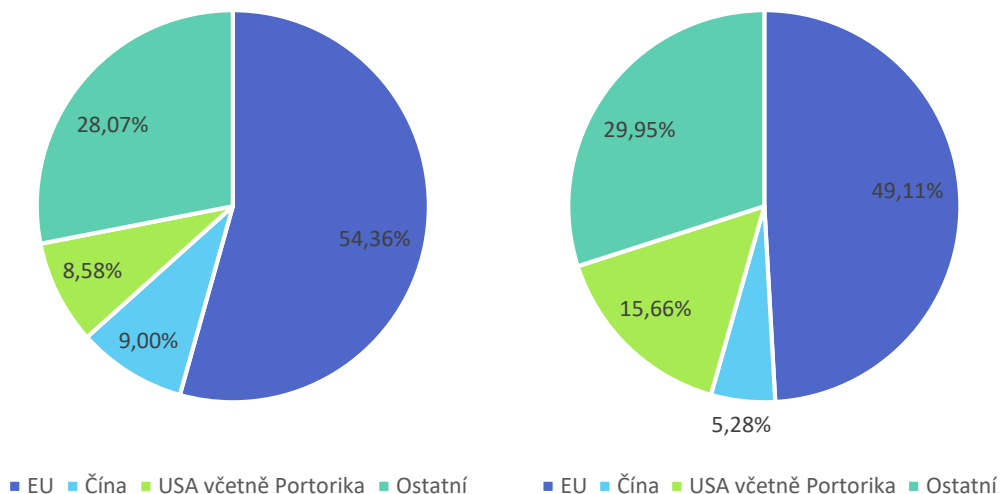
Díky jednotnému trhu jsou odstraněny celní povinnosti a další překážky technického, právního a administrativního typu. Státy mohou volný pohyb zboží omezit pouze ve výjimečných případech, například pokud existuje riziko vyplývající z otázek veřejného zdraví, životního prostředí nebo ochrany spotřebitele. Tyto rizika se liší podle odvětví produktů. S cílem minimalizovat rizika a zajistit právní jistotu ve všech členských státech byly zavedeny právní předpisy harmonizující technické předpisy produktů. Jednotný trh je regulován nařízeními a směrnicemi, které odstraňují další překážky v konkrétních oblastech a jsou prováděny na vnitrostátní úrovni samotnými státy.

Například v případě stavebního zařízení jsou uplatňovány směrnice stanovující základní požadavky pro jejich obchod v rámci EU, pokud jde o jejich výkon z hlediska bezpečnosti, ochrany životního prostředí, ochrany pracovníků atd. Dále hlavním právním předpisem pro strojní zařízení je směrnice (2006/42/ES) a dalších mnoho předpisů, které regulují výkon strojů (směrnice o venkovním hluku, emise motorů z výfukových plynů atd.). Na jiná odvětví se obecně nevztahují právní předpisy na evropské úrovni a obchod se opírá o zásadu vzájemného uznávání (Committee for European Construction).

2.4.1 EU jako největší obchodní partner VB

EU je pro VB nejvýznamnějším a nejbližším obchodním partnerem, a to zejména díky výhodám zmíněným výše a také geografické bezprostřední blízkosti. Jak lze vidět v grafu 11, v roce 2018 představovalo importované zboží z EU více než 54 % celkového importovaného zboží. Na druhém místě stojí Čína, poté USA a dále ostatní třetí země. Velmi podobně je tomu také u exportovaného zboží VB. Téměř polovina exportovaného zboží míří do EU, do USA se exportuje téměř 16 % zboží. Na třetím místě stojí Čína s 5 % a zhruba 30 % představuje export zboží do ostatních třetích zemí.

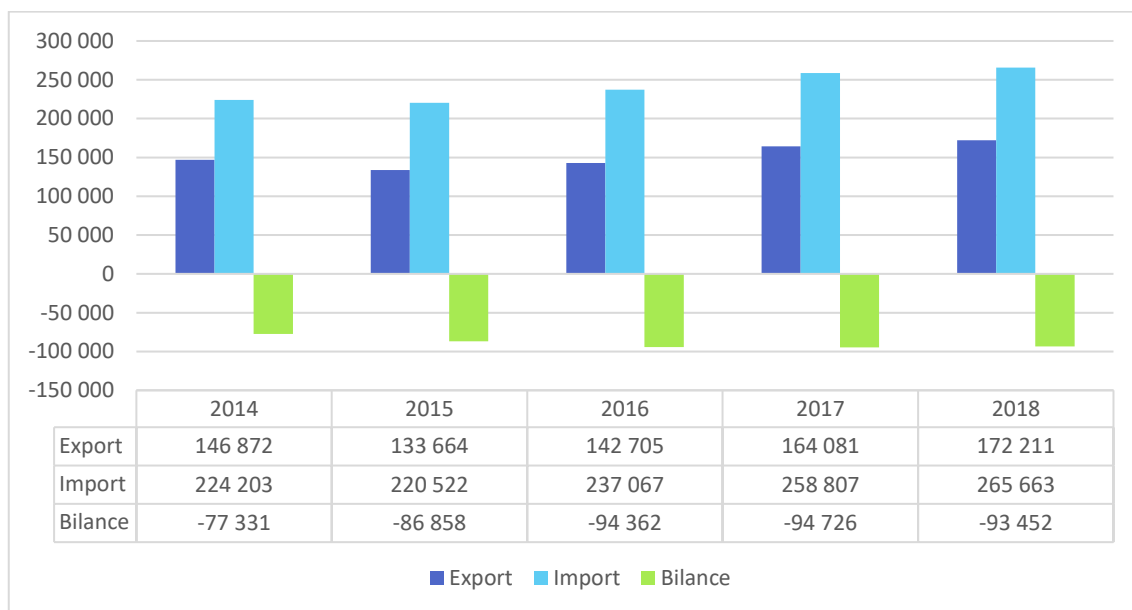
Graf 11-Import (vlevo) a export (vpravo) zboží VB v roce 2018 dle zemí

Zdroj: Trade in goods: country-by-commodity exports, ONS, vlastní zpracování

Na následujícím grafu lze vidět propojenost s předchozími grafy. Tento graf pouze potvrzuje, že zhruba jedna polovina exportů a importů zboží, tedy jedna polovina obchodní výměny, je prováděna se zeměmi EU. Je samozřejmé, že k tomuto přispívají geografické podmínky a také bezbariérový přístup na trhy členských zemí. Výkyv je zaznamenán v roce 2015, kdy byla negativně ovlivněna poptávka ze zemí eurozóny z důvodu rostoucí nejistoty napříč eurozónou v roce 2012.

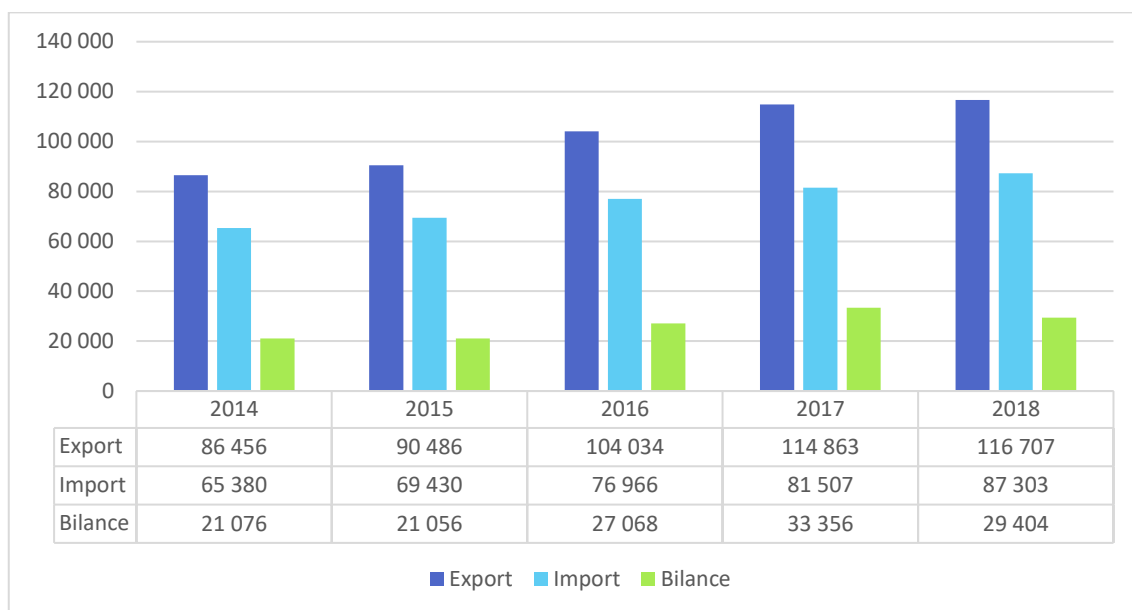
Graf 12-Čistý export zboží VB se zeměmi EU v letech 2014-2018 v milionech £

Zdroj: The Pink Book: 2018, ONS, vlastní zpracování

VB kromě zboží exportuje do EU velké množství služeb. Jak lze pozorovat na grafu 13, během pětiletého období od roku 2014-2018 byla tendence čistého exportu služeb stále rostoucí, až na malý výkyv v roce 2015. V roce 2018 se bilance snížila, což bylo způsobeno zpomalením tempa růstu exportů do EU a rychleji rostoucími importy. Tento stejný trend ovšem nastal i u celkového exportu služeb do všech zemí. V roce 2014 tvořil export služeb do EU zhruba třetinu veškerého exportu služeb VB. V následujících letech se již tento poměr začal snižovat a export do EU tvořil stále větší a větší část celkového exportu služeb.

Graf 13- Čistý export služeb VB se zeměmi EU v letech 2014-2018 v milionech £

Zdroj: The Pink Book: 2018, ONS, vlastní zpracování

V následující tabulce jsou zobrazeny hlavní položky zboží, které byly importovány z EU do VB v roce 2018. Těchto 13 položek představovalo celkem 48,4 % veškerého importovaného zboží z EU. Položky jsou v některých případech více členěny na materiál, polotovary a konečné výrobky. Většina z těchto položek byla určena pro další výrobu a zušlechťování. S ohledem na současné členství VB v EU, všechny tyto položky byly importovány bez jakýchkoliv tarifních nebo administrativních omezení. Největší procento představovaly výrobky spojené s automobilovým průmyslem. Dominantní položkou v seznamu tvořila auta, která představovala více než 10 % importu z EU. Automobilový průmysl bude sektorem, který bude vystoupením z EU bez dohody nejvíce postížen. Na dalším místě byly léčivé a farmaceutické produkty s více než 7 % a dále polotovary pro jiná silniční vozidla, než osobní (4,26 %).

Tabulka 3- Importované položky zboží z EU do VB v roce 2018 v milionech £

Položka	2018	podíl v %
Auta	28 304	10,65 %
Léčivé a farmaceutické výrobky	18 915	7,12 %
Silniční vozidla jiná než osobní (polotovary)	11 307	4,26 %
Rafinovaná ropa	9 331	3,51 %
Ostatní elektrické zboží (polotovary)	8 466	3,19 %
Telekomunikační a zvuková zařízení (materiál)	7 607	2,86 %
Různé kovové výrobky	7 426	2,80 %
Ovoce a zelenina	6 970	2,62 %
Kancelářská technika(materiál)	6 610	2,49 %
Oděvy	6 482	2,44 %
Mechanické generátory energie (polotovary)	5 891	2,22 %
Ostatní výrobky (konečné výrobky)	5 693	2,14 %
Silniční vozidla jiná než osobní (materiál)	5 571	2,10 %
Ostatní	137 090	51,60 %

Zdroj: Trade in goods: country-by-commodity imports ONS, vlastní zpracování

V tabulce 4 můžeme vidět naopak 13 nejvíce exportovaných položek z VB do EU v roce 2018. Tyto položky dohromady představovaly 52,21 % exportu do EU. Stejně jako v minulé tabulce jsou některé položky děleny na materiál, polotovary a konečné výrobky. Konečně výrobky představovaly v tomto výběru větší část, než materiál a polotovary. VB nejvíce exportovala surovou ropu (7,54 %). Export aut byl 7,02 %, což je více než o polovinu méně, než VB importovala. Na třetím místě byly léčivé a farmaceutické výrobky, které tvořily 6,40 %, což je o 72 % více, než tvořil import těchto výrobků. Významnou část také představoval v roce 2018 export letadel, který byl 5 %. Rafinovaná ropa tvořila 4,78 % exportu zboží, zatímco import byl o 13 % vyšší. Na pátém místě byly oděvy s 3,17 % a také se jedná o více importovanou položku, protože import oděvů byl o téměř 19 % vyšší než jeho export.

Tabulka 4- Exportované položky zboží z VB do EU v roce 2018 v milionech £

Položka	2018	podíl v %
Surová ropa	12 980	7,54 %
Auta	12 083	7,02 %
Léčivé a farmaceutické výrobky	11 017	6,40 %
Letadla	8 604	5,00 %
Rafinovaná ropa	8 240	4,78 %
Oděvy	5 461	3,17 %
Ostatní výrobky (konečné výrobky)	5 320	3,09 %
Mechanické generátory energie (polotovary)	5 307	3,08 %
Organické chemikálie	4 633	2,69 %
Ostatní elektrické zboží (polotovary)	4 191	2,43 %
Všeobecné průmyslová stroje (materiál)	4 134	2,40 %
Silniční vozidla jiná než osobní (polotovary)	4 067	2,36 %
Toaletní a čisticí přípravky	3 870	2,25 %
Ostatní	82 304	47,79 %

Zdroj: Trade in goods: country-by-commodity exports, ONS, vlastní zpracování

2.5 Obchodní výměna mezi EU a VB po tvrdém brexitu

2.5.1 Celní režim VB

S rostoucími obavami o vystoupení VB bez dohody britská vláda publikovala dokument s dočasným celním režimem na dovážené zboží. Tento režim má trvat až 12 měsíců od vystoupení bez dohody, zatímco budou stanoveny celní sazby a omezení pro následující období. V tomto dočasném celním režimu nebude okolo 87 % zboží podrobena celnímu zatížení. Cla budou naopak uplatněna na 13 % položek z dováženého zboží.

Kombinace cel a kvót bude uvalena na hovězí, vepřové a drůbeží maso, některé mléčné výrobky s cílem podpory lokálních producentů. Cla budou uplatněna také na již hotová auta za účelem podpory národního automobilového průmyslu. Naopak dovážené díly budou mít bezcelní přístup, aby nebyly narušeny dodavatelské řetězce výrobců. Existuje řada odvětví, ve kterých celní sazby pomáhají lokálním výrobcům čelit nekalým praktikám globálního obchodování jako je dumping a státní dotace. U těchto produktů by se zachovaly celní sazby včetně některých hnojiv, keramiky a bioetanolu. Pro zachování přístupu zboží z rozvojových zemí, VB si ponechá cla na zboží, jako jsou banány, surový třtinový cukr a některé druhy ryb (Gov.uk).

V tabulce 5 lze vidět již dříve zmíněné položky zboží, které byly nejvíce dováženy z EU do VB v roce 2018. V této tabulce jsou zobrazeny typy zboží, jejich objem v procentech a celní zatížení, kterému toto zboží bude podléhat v dočasném režimu po vystoupení VB bez dohody.

Dominantní položkou v seznamu jsou auta, na která jsou také uvalena velmi vysoká cla. Tím se vláda snaží chránit britské výrobce automobilů. Automobilový sektor je ten nejohroženější. Od roku 2016 se produkce snížila o 9 %. Výrobci se obávají poklesu výroby na polovinu v prvních šesti měsících příštího roku. Automobilovým závodům v celé zemi by nejdříve chyběly investice a poté by je majitelé uzavřeli. Za poslední 3 roky tyto investice klesly o 80 % (Holweg, 2019).

Dalšími položkami, které spadají pod ovoce a zeleninu, jsou výše zmíněné banány. Na čerstvé banány bude clo 114 eur/1000 kg a na sušené banány 16 %. 1,6 eur/100 kg a 10,4 % bude uvaleno na druh fazolí *vigna phaseolus*. Na vanilku a hřebíček budou uvalena cla 6 a 8 % v příslušném pořadí.

Oděvy tvořily poměrně velkou část importů v roce 2018. Kategorie oděvů se skládá z 86 položek, kdy nejnižším clem je 6,5 % a nejvyšším 12 %. Toto 12 % clo převládá ve většině případech s výjimkou 9 položek, kde se cla pohybují mezi 6,5 % a 10,5 %. Průměrná hodnota cla na oblečení je 11,6 %.

Tabulka 5- Nejvíce importované zboží z EU do VB a celní zatížení v %

Položka	podíl v roce 2018 v %	clo v %
Auta	10,65 %	10 %
Léčivé a farmaceutické výrobky	7,12 %	0 %
Silniční vozidla jiná než osobní (polotovary)	4,26 %	0 %
Rafinovaná ropa	3,51 %	0 %
Ostatní elektrické zboží (polotovary)	3,19 %	0 %
Telekomunikační a zvuková zařízení(materiál)	2,86 %	0 %
Různé kovové výrobky	2,80 %	0 %
Ovoce a zelenina	2,62 %	
<i>čerstvé banány</i>		<i>114 eur/1000 kg</i>
<i>sušené banány</i>		<i>16 %</i>
Kancelářská technika(materiál)	2,49 %	0 %
Oděvy	2,44 %	<6,5;12> %
Mechanické generátory energie (polotovary)	2,22 %	0 %
Ostatní výrobky (konečné výrobky)	2,14 %	0 %
Silniční vozidla jiná než osobní (materiál)	2,10 %	0 %

Zdroj: Trade in goods: country-by-commodity imports, ONS, Gov.uk, vlastní zpracování

V tabulce nejsou uvedeny veškeré položky, na které se cla budou vztahovat. Vysoká cla budou uplatněna například na maso. Import masa a výrobků z něj představovaly 2,10 % importovaného zboží do VB v roce 2018. Jedná se o 170 položek, kam patří různě upravované, čerstvé či mražené, drůbeží, hovězí, vepřové, jehněčí, skopové a kozí maso. Na některé druhy masa jsou uvalena cla v eurech za 100 kg, či 1000 kg. Ve většině případech jsou uplatněny celní kvóty, které dovolují dovoz masa do určitého množství. Nejdražší bude dovoz vybraných položek skopového masa, kde je clo 311,9 eur/100 kg a v některých případech navíc přibude 12,8 % clo k této částce. Průměrné clo na 100 kg bude 73,85 eur (Gov.uk).

Britská vláda oznámila, že na maso bude platit celní kvóta, pro kterou bude sazba 0 %. Import masa bude založen na principu „kdo dřív přijde, je dřív na řadě“. Při překročení předem stanoveného množství se na importované zboží budou vztahovat plné sazby. Trh bude otevřen všem zemím, včetně členských států EU (Forshaw, 2019).

Necht' je příkladem následující položka:

Tabulka 6- příklad vybrané komodity podléhající clu

kód položky	popis položky	celní sazba	kód pro celní kvóty	objem kvóty v kg
2011000	Jatečně upravená těla skotu vcelku/ na půlky čerstvá nebo chlazená	6,3 % + 93,3 EUR/100 kg	97 701	28 964 400 (Q1)
				29 690 900 (Q2)
				36 146 100 (Q3)
				29 600 100 (Q4)

Zdroj: gov.uk, vlastní zpracování

Jak lze vidět v posledním sloupci tabulky, na každé čtvrtletí přechodného období jsou stanoveny různé kvóty. Počátkem prvního čtvrtletí je 1. den od vystoupení VB z EU. Pokud není dosaženo tohoto množství, sazba je nulová. Celní sazba uvedená ve třetím sloupci je složena z jednorázového poplatku v eurech na 100 kg + procentuální sazba.

V kategorii mléčných výrobků a vajec jsou také výrobky, které budou podléhat clům. Celkově v roce 2018 tato kategorie tvořila 1,25 %. Produkty, které ponесou celní zatížení jsou máslo a sýry. Cla na máslo se budou pohybovat mezi 60,5 eur/100 kg a 73 eur/100 kg podle úpravy a procentního podílu tuku. Sýry ponесou cla od 18,4 do 28,4 eur/100 kg.

Dalším zasaženým odvětvím budou motorová vozidla, jiná než auta, která v roce 2018 tvořila 0,20 % importovaného zboží. V této kategorii se nachází 68 typů motorových vozidel, mezi něž patří, silniční tahače návěsů (16 % clo), motorová vozidla pro přepravu >10 lidí včetně řidiče (10 nebo 16 %), motorová vozidla určená k přepravě nákladu (8 nebo 22 %), motocykly a mopedy (6 nebo 8 %), motorová kola, tříkolky a čtyřkolky (6 %).

2.5.2 Celní režim EU

V rámci volného trhu se zboží může volně pohybovat mezi členskými zeměmi. Na zboží přicházející ze třetích zemí je aplikován společný celní sazebník. Tento sazebník, jak již z názvu vyplývá, je společný pro všechny členské státy EU. Sazby se liší podle druhu zboží a jeho původu. TARIC, systém integrovaného tarifu EU, je integrovaný sazebník EU, který shrnuje všechna opatření, která se vztahují na importované zboží a zahrnuje cla, kvóty a antidumpingové celní sazby. V následující tabulce lze vidět, jaká EU v tomto

roce uplatňuje cla na nejvíce importované položky z EU z roku 2018 (Ministerstvo průmyslu a obchodu).

Tabulka 7- Nejvíce exportované zboží z VB do EU a celní zatížení v %

Položka	podíl v roce 2018 v %	clo v %
Surová ropa	7,54 %	0 %
Auta	7,02 %	10 %
Léčivé a farmaceutické výrobky	6,40 %	0* %
Letadla	5,00 %	<2,7;7,7> %
Rafinovaná ropa	4,78 %	<0;4,7> %
Oděvy	3,17 %	<3,7;12> %
Ostatní výrobky (konečné výrobky)	3,09 %	-
Mechanické generátory energie (polotovary)	3,08 %	<2,7;3,2> %
Organické chemikálie	2,69 %	<0-6;6> %
Ostatní elektrické zboží (polotovary)	2,43 %	<0;3,2> %
Všeobecné průmyslová stroje (materiál)	2,40 %	-
Silniční vozidla jiná než osobní (polotovary)	2,36 %	<3;19> %
Toaletní a čistící přípravky	2,25 %	<0-12,8> %

Zdroj: Trade in goods: country-by-commodity exports, ONS, Úřední věstník Evropské unie L273, vlastní zpracování

*obsahuje výjimky

Surová ropa, která byla z VB do EU nejvíce exportovaným zbožím v roce 2018 (7,54 %), je zcela osvobozena od cla při dovozu do EU. Co ovšem podléhá celnímu zacházení jsou auta, která jsou stejně clena jako při importu do VB (10 %). Auta byla v roce 2018 druhou nejvíce exportovanou komoditou do EU (7,02 %). Takto vysoká cla na osobní automobily mohou silně otrást celkovou produkcí aut ve VB, jak již bylo zmíněno výše. Léčivé a farmaceutické produkty, které představovaly 6,40 % britského export do EU v roce 2018, nepodléhají clům až na určité výjimky. Cleny jsou například sterilní adhezivní bariéry pro chirurgii nebo zubní lékařství, též absorbované, sazbou 6,5 %. Další dvě položky určené pro zubní lékařství podléhají stejné celní sazbě. Hlavním problémem ve farmaceutickém průmyslu budou po brexitu představovat administrativní překážky. Systém vzájemného uznávání již nebude platit na exportované produkty do EU a opačně (Sandford, 2019).

Na dovážená letadla je průměrné clo 4,66 %. Letadla byla pátou nejvíce exportovanou komoditou do EU s 5 % podílem. Osobní dopravní letadla jsou od cel osvobozena. Cla jsou ale uvalena na vrtulníky a letouny, kdy nejnižší clo je 2,7 % na kus a nejvyšší 7,7 % na kus.

Rafinovaná ropa představovala pátou nejvíce dováženou položku z VB do EU. Její produkty jsou členy sazbou od 0 do 4,7 %. Na oděvy, reprezentující 3,17 % exportu zboží z VB do EU, je uvaleno průměrné clo 11,18 %. Jedná se o 205 položek, mezi které se, mimo jiné, řadí oděvy z kožešiny, kojenecké oděvy, pokrývky hlavy či rukavice. U většiny výrobků je clo 12 % až na několik málo výjimek. Mechanické generátory energie představují 8 položek a průměrná cla jsou 2,89 %. Nižší celní sazba je 2,7 % a vyšší 3,2 %. Tyto generátory tvořily 3,08 % exportu zboží z VB do EU v roce 2018. Od cel jsou osvobozeny generátory a jejich součásti pro letecký průmysl. Organické sloučeniny (2,69 % exportu z VB do EU) obsahují 488 chemických organických sloučenin, přičemž se jejich cla pohybují od 0 do 6,6 %. Průměrná sazba těchto cel je 4,35 %. U ostatního elektrické zařízení-polotovarů je celní sazba 0 %, až na několik málo výjimek, kterou tvoří např. hydrometry, u kterých je clo 3,2 %. U materiálu pro všeobecné průmyslové stroje nebylo možné určit počet položek a přesnou sazbu cla.

Polotovary jiných silničních vozidel než osobních, jsou položky, které jsou členy průměrně sazbou 4,33 %. Jedná se o 55 položek, kdy nejvýše členou položku představují podvozky do vozů určených k přepravě nákladu nebo do vozů pro 10 a více osob. Takové podvozky nesou celní sazbu 19 %. Export těchto dílů z VB do EU představoval 2,36 % v roce 2018. Na importované toaletní čistící přípravky do EU se vztahují cla od 0 do 12,8 %. Jedná se asi o 80 druhů položek, přičemž průměrné clo je 4,34 % na položku. Toaletní a čistící přípravky tvořily 2,25 % exportovaného zboží z VB do EU v roce 2018.

2.5.3 Porovnání stavu před a po tvrdém brexitu

EU jako celek je pro VB největším obchodním partnerem. Za to mluví i fakt, že 54 % importovaného zboží pochází z EU a 49 % vyváženého zboží putuje do EU. V současné době panuje mezi stranami bezcelní přístup bez dalších omezení. Pokud by strany dospěly k dohodě, obchod by fungoval na stejné bázi beze změny do konce roku 2020 a subjekty, jako firmy a podnikatelé, by měly čas na to, aby se na změnu podmínek připravily. V případě tvrdého brexitu VB nastolí dočasný celní režim, kdy bude clům podrobena pouze 13 % dováženého zboží. Nicméně automobily, které se řadí k nejvíce dováženým produktům budou mít celní sazbu 10 %. EU by uplatňovala cla, kvóty a další omezení na většinu dováženého zboží, které je VB exportováno v největší míře. Obchod na základě WTO by byl vzájemně nevýhodný a celní poplatky by byly převedeny na konečného

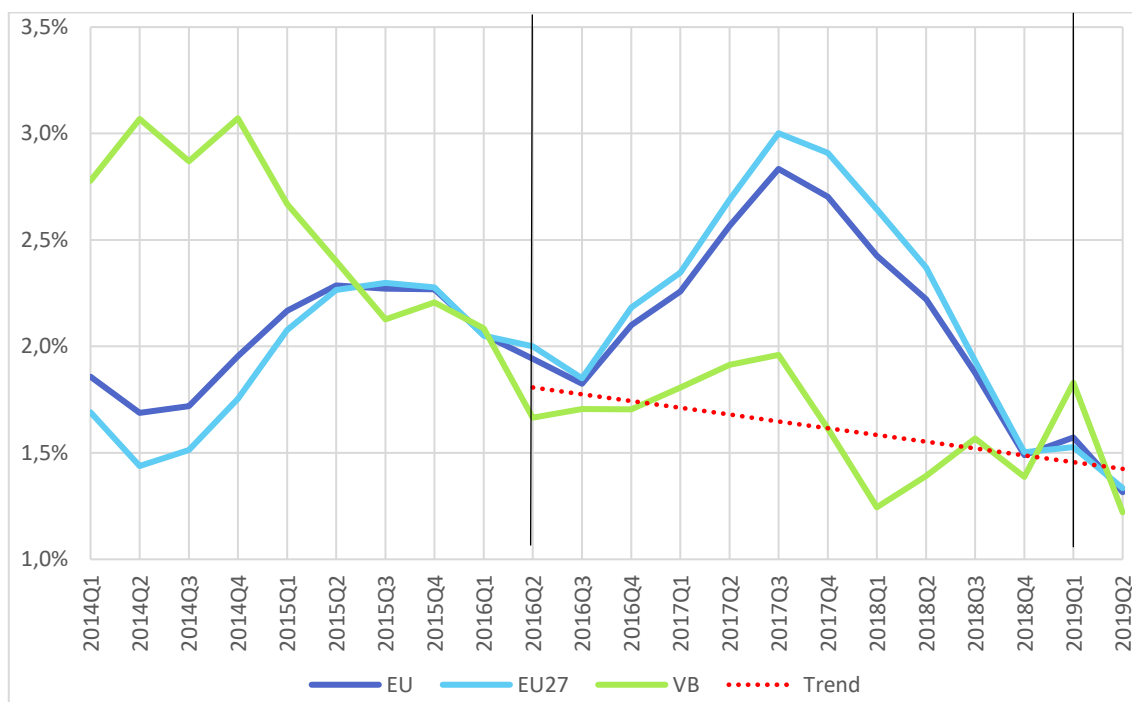
spotřebitele, pro kterého se zboží stane automaticky dražší. To samozřejmě ovlivní poptávku po dovážených produktech.

2.6 Vliv brexitu na obchodní bilanci a vliv na HDP

Většina analytiků a specialistů se shoduje na tom, že je velmi obtížné předem odhadnout, jaký bude mít brexit vliv na britskou ekonomiku. Shodnou se však na tom, že tento vliv bude negativní, ale nikdo zatím není schopen určit, do jaké míry. Důvodem je převládající nejistota, která sužuje subjekty na britském trhu, které obchodují s EU nebo využívají preferenčních smluv EU při obchodu se třetími zeměmi.

Na grafu 14 je zachycena meziroční změna čtvrtletního HDP od roku 2014 do druhého čtvrtletí 2019. Křivka EU znázorňuje vývoj v celé Evropské unii, křivka EU27 potom vývoj v Evropské unii bez VB. Až do poloviny roku 2015 rostlo HDP Velké Británie rychleji, než EU a následující rok vykazovalo hodnoty totožné s průměrem Evropské unie. Je však patrné, že ve druhém čtvrtletí roku 2016 došlo v reakci na referendum ke zpomalení růstu britského HDP. Evropská sedmadvacítka zaznamenala ve stejném období vyšší růst a od té doby až do prvního čtvrtletí 2019 VB zaostávala za průměrem EU. V prvním čtvrtletí byl tento růst podpořen obavami ze strany firem, které se předem zásobovaly v očekávání tvrdého brexitu. V reakci na rostoucí pravděpodobnost brexitu bez dohody snížila centrální banka úrokové sazby na 0,75 % což způsobilo oslabení kurzu britské libry. Poslední údaje z roku 2019 naznačují nízký růst, přibližně 1,2 %. Červená příčka znázorňuje klesající trend růstu HDP Velké Británie od výsledku referenda.

Graf 14- HDP, meziroční změna, chain linked volumes 2010, sezónně a kalendářně očištěno

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

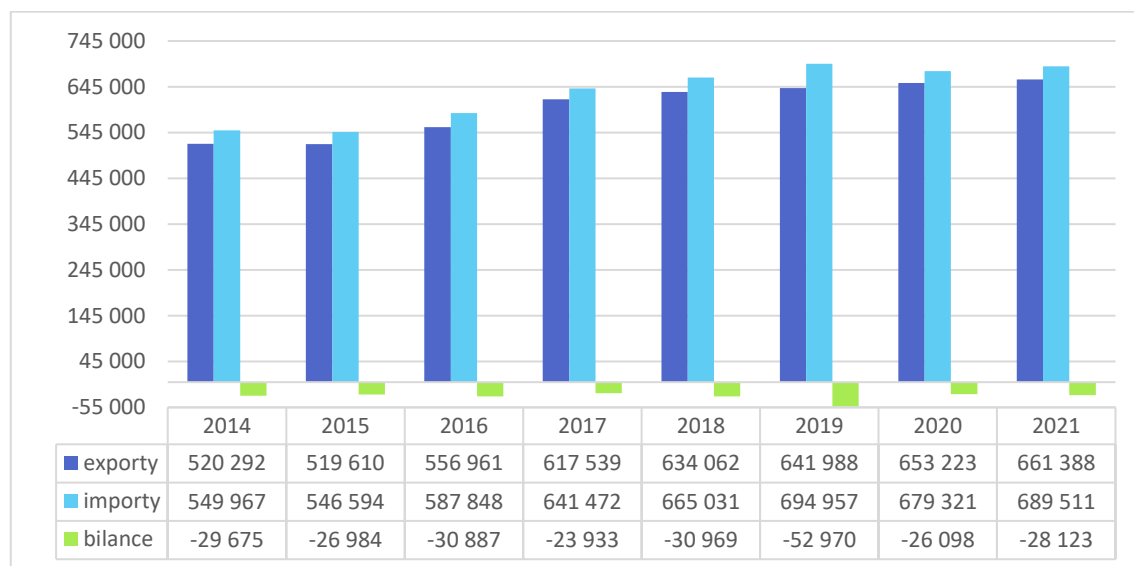
Britská banka (dále je BoE) zveřejnila ve své srpnové inflační zprávě výsledky hospodaření prvních dvou kvartálů tohoto roku. Mimo to zveřejnila také predikci na tento rok a následující dvě období až do roku 2021. Britská banka stanovila tuto predikci za předpokladu, že VB opustí EU 31. října s rozvodovou dohodou a proběhne tzv. měkký brexit. BoE publikovala procentuální nárůst exportů, importů a HDP. Tato predikce je velmi optimistická a nebere v potaz možnost tvrdého brexitu.

Graf 15 zachycuje očekávaný vývoj exportů a importů v následujících obdobích v případě měkkého brexitu. Dle odhadů míry růstu BoE byla dopočtena absolutní výše a bilance zahraničního obchodu. Očekává se, že za rok 2019 bude záporná bilance vysoká, což bude snižovat výsledné HDP. V přechodném období v roce 2020, kdy budou stále platit mezinárodní smlouvy, se očekává mírný růst exportů o 1,75 % a pokles importů o 2,25 %. Dle předpovědi na rok 2021 se neočekává žádný zvrat, nýbrž růst exportů o 1,25 % a růst importů o 1,5 %. Tato predikce BoE je však velmi optimisticky laděna.

V případě tvrdého brexitu a ztrátou části mezinárodních smluv lze očekávat výraznější dopad na zahraniční obchod. Jak rozsáhlé budou dopady záleží na aktuální cenové elasticitě poptávky po exportech VB, na míře závislosti britských exportů na importovaných vstupech nebo např. na hodnotě libry po brexitu. VB v případě tvrdého

brexitu nebude uplatňovat cla na klíčové importované artikly, jejichž zdražování by způsobilo pokles nákladové konkurenceschopnosti exportů či růst spotřebitelských cen. Evropská cla by každopádně zhoršila cenovou konkurenceschopnost britského zboží na evropském trhu. To by vedlo k poklesu exportů, prohlubování záporné bilance, a tedy i poklesu HDP Velké Británie.

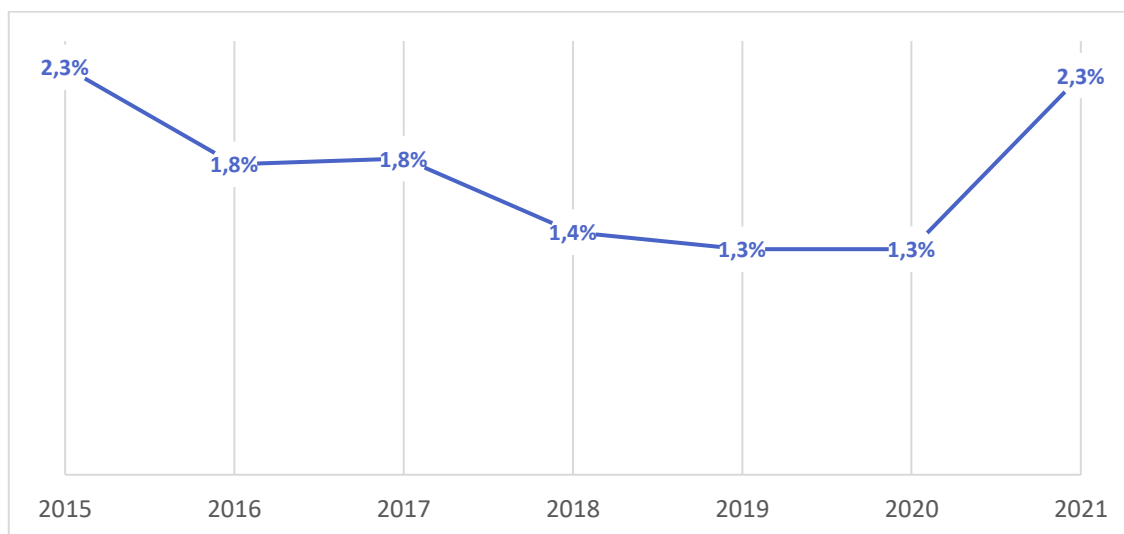
Graf 15- Vývoj čistého exportu zboží a služeb VB v letech 2014-2021 v milionech £ (predikce)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Podle optimistické předpovědi růstu HDP se v případě soft-brexitu BoE očekává za rok 2019 růst 1,3 %, v roce 2020 a stejné tempo růstu a v roce 2021. Po konci přechodného období se očekává zrychlení meziročního růstu HDP na 2,3 %.

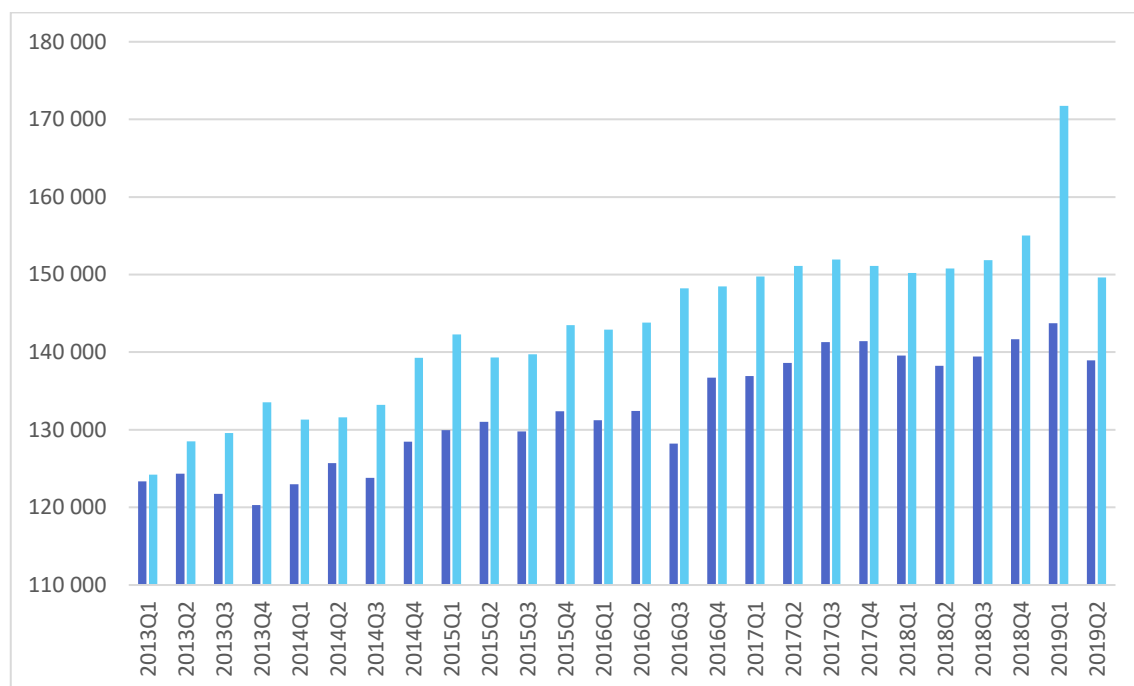
Graf 16- Tempo růstu HDP mezi lety 2015-2021 v %, predikce

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Vzhledem k dlouhodobé záporné bilanci zahraničního obchodu (již od roku 1998) mají čisté exporty vždy negativní vliv na výši HDP. V roce 2019 však budou mít čisté exporty vzhledem k obavám ekonomických subjektů ještě větší záporný vliv na HDP. Od roku 2014 bilance zahraničního obchodu snižovala HDP v průměru o 1,4 %, nyní to je však o 2,5 %, tj. o 1,1 p. b. více. V říjnu letošního roku by mělo dojít k odstranění nejistoty na trhu, v příštím roce vzhledem k předzásobením importérů může být bilance zahraničního obchodu v případě měkkého brexitu méně záporná, jelikož dojde k využití současných zásob. Při využití predikce BoE lze dopočítat, že v roce 2020 budou mít čisté exporty opět obvyklý vliv na HDP, tedy sníží ho o 1,24 % a v roce 2021 o 1,3 %. V případě tvrdého brexitu však lze očekávat pokles exportů, a tedy opět tendenci k prohlubování záporné bilanci zahraničního obchodu.

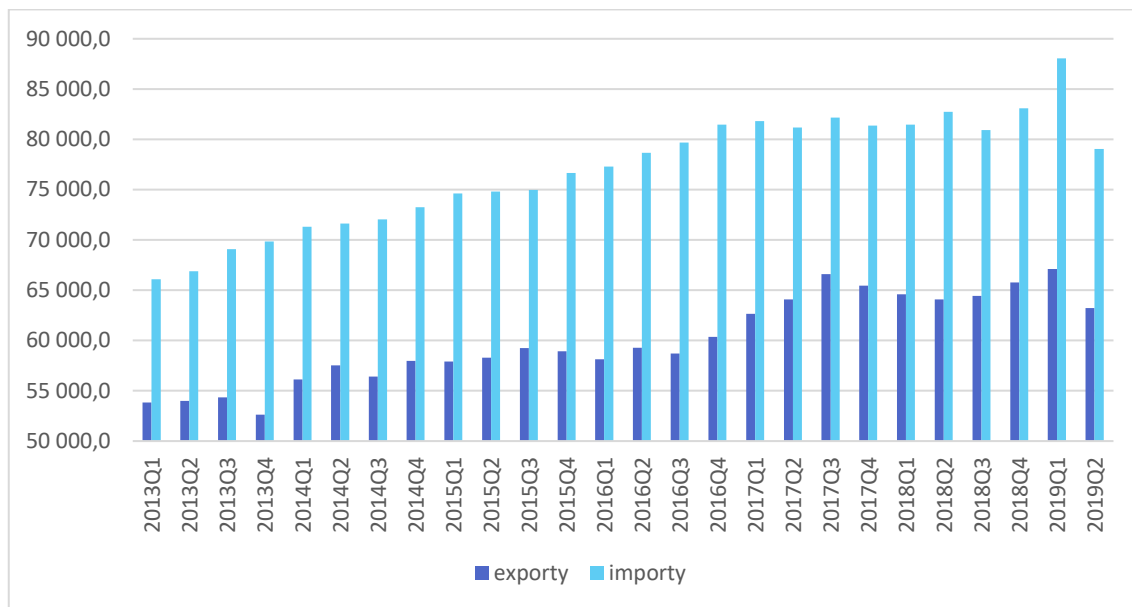
Graf 17- Exporty a importy zboží a služeb, čtvrtletně, sezónně a kalendářně očištěno, chain-linked 2010

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Efekt předzásobování je vidět na grafu 17, který zachycuje celkové čtvrtletní exporty a importy VB. V prvním čtvrtletí roku 2019 vzrostly importy meziročně o 21,5 mld. liber, zatímco exporty vzrostly meziročně pouze o 4,2 mld. V dalším kvartálu naopak celkové importy poklesly o 1,2 mld. Při pohledu na graf 18, který zohledňuje pouze obchod s EU, lze pozorovat meziroční růst importů v 1. kvartálu 2019 o 6,6 mld. liber, zatímco exportů pouze o 2,5 mld. Importy z EU se v dalším čtvrtletí naopak snížily o 3,7 mld.

Graf 18- Exporty a importy zboží a služeb z VB do EU, čtvrtletně, sezónně a kalendářně očištěno, chain-linked 2010

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Diskuze

Téma brexitu je velice aktuálním a komplexním tématem. Ačkoliv se nacházíme v momentě těsně před vystoupení VB z EU, pojí se s touto tematikou mnoho neznámých. Jedná se o zcela první vystoupení členské země z Evropské unie, která, zdá se, nebyla na takovou možnost nikdy připravena. Ačkoliv je tato možnost upravena v článku 50 SEU, jedná se spíše o formalitu, aby členské země věděly, že vystoupení z Unie je stejně dobrovolné, jako přistoupení do ní.

Ač se snažím najít v odchodu z Evropské unie pozitiva pro VB, je to opravdu nelehký úkol. Ať dojde k měkkému či tvrdému brexitu, nepopíratelným faktem je, že pouhý úmysl o vystoupení poškodil ekonomiku VB. Občané i firmy mají oprávněný strach z neznámého. Investoři přestali investovat do VB v takové míře, jako tomu bylo před referendem z roku 2016. Nejhuře je na tom automobilový průmysl, ve kterém se investice od roku 2016 snížily o 80 %. Brexit bude mít dlouhodobý vliv na snížení britského HDP a odhaduje se, že bude trvat 10 let, než se britská ekonomika vzpamatuje z brexitového šoku. Domnívám se, že pokud se opravdu naplní negativní předpovědi vlivu brexitu na britskou ekonomiku, na životní úroveň v Británii a postavení Spojeného království ve světě, VB se stane příkladem neúspěšného vystoupení země z EU. Evropská integrace je v dnešní době tak silná, že je obtížné přetrhat vazby trvajících několik desítek, aniž by došlo k trvalým následkům.

Závěr

Cílem této práce bylo analyzovat právní aspekty vystoupení země z Evropské unie. Vzhledem k aktuálnosti tématu vystoupení VB z EU byly právní úpravy a veškeré změny aplikovány na Spojené království. Možnost vystoupení země z EU je zachycena v článku 50 SEU, který je detailně analyzován v teoretické části práce. Zajímavostí je, že se evropská legislativa během procesu vystoupení VB změnila a VB mohla kdykoliv jednostranně zvrátit své rozhodnutí o vystoupení z EU. Svého práva VB doposud nevyužila.

V otázce odchodu VB z EU vyvstává několik neznámých. Strany do této chvíle nedospěly k výstupové dohodě, která rozhodne, jakým směrem se budou ubírat vzájemné budoucí vztahy. Důležitým aspektem je společný obchod, který ovlivní nejen ekonomiku VB, ale zasáhne také ostatní články dodavatelských řetězců v EU, které jsou napojeny na britské výrobní závody. Pokud nastane tzv. měkký brexit a bude podepsána výstupová smlouva, pro vzájemný obchod se prakticky nic nezmění až do konce přechodného období, které bude trvat do roku 2020. Bez rozvodové smlouvy se bude vzájemný obchod řídit pravidly WTO. S ohledem na současnou politickou situaci ve VB je pravděpodobnost tvrdého brexitu příliš vysoká, a proto je zohledněn hlavně vliv brexitu bez dohody.

Mnoho příznivců brexitu kritizovalo „diktát“ EU a zdůrazňovalo nové obchodní příležitosti na trzích třetích zemí, se kterými by VB vyjednala lepší obchodní dohody nežli ty, která má v rámci EU. VB obchodovala s více než 70 třetími zeměmi v rámci preferenčního systému EU. Nyní VB uzavřela 12 preferenčních smluv se 34 zeměmi, které replikují původní smlouvy mezi EU a těmito státy. Tyto smlouvy byly uzavřeny s jednotlivými státy, nebo s celými oblastmi, jako je například Andské společenství nebo CARIFORUM. Každá z těchto dohod má svá specifika a některé se vztahují pouze na obchod se zbožím, nikoliv na obchod služeb. Objemy obchodní výměny s těmito zeměmi jsou velmi nízké a tvoří 1/19 z celkového exportu a importu zboží a služeb VB. Pokud bychom hodnotili rozdíly mezi objemy obchodní výměny v rámci preferenčního režimu před brexitem a po brexitu, zjistili bychom, že objemy obchodní výměny se zeměmi země, se kterými VB uzavřela bilaterální obchodní smlouvy, představují pouze jednu třetinu z původního objemu obchodní výměny v rámci původního preferenčního systému EU. Pozitivní přínos by znamenala obchodní smlouva s USA, které je druhým největším obchodním partnerem VB hned po EU. O této dohodě se zatím jedná a je nepravděpodobné, že dojde k jejímu podpisu před vystoupením VB z EU.

V případě tvrdého brexitu VB zavede dočasný celní režim, kdy bude uplatňovat cla pouze na 13 % výrobků. Pro porovnání byl vytvořen souhrn třinácti nejvýznamnějších kategorií položek, které VB nejvíce dováží z EU. Tyto položky představovaly 48,4 % veškerého importovaného zboží z EU. Z těchto třinácti kategorií bude VB uplatňovat cla pouze na 2 z nich, mezi něž patří auta, která tvořila 10,65 % a oděvy představující 2,44 % z celkových dovozů z EU. Auta byla nejvíce dováženou komoditou a VB na ně bude uplatňovat celní sazbu ve výši 10 %. Oděvy byly devátou nejvíce dováženou skupinou a rozsah cel se pohybuje mezi 6,6 % a 12 %. Stejný souhrn byl vytvořen i pro kategorie položek, které VB nejvíce vyváží do EU a na které budou platit nepreferenční cla EU. Těchto 13 položek tvořilo 52,21 % vyváženého zboží z VB do EU. Cla ze strany EU budou uvalena na téměř všechny kategorie zboží z našeho výběru. Od cel budou osvobozeny položky jako je surová ropa, která je nejvíce vyváženým zbožím s podílem 7,54 %. Dále také léčivé a farmaceutické výrobky až na 3 výjimky produktů, jejichž cla budou 6,5 %. Tato skupina byla třetí nejvíce vyváženou do EU a představovala 6,4 %. Auta, která jsou na druhé příčce, budou podrobena celní sazbě 10 %. Stejně tak letadla, která jsou na 4. místě, budou clena sazbou s rozpětím 2,7-7,7 %, osvobozeny od cel jsou však dopravní osobní letadla. Rafinovaná ropa bude clena sazbami v rozpětí 0-4,7 %, oděvy 3,7-12 %, polotovary mechanických generátorů od 2,7-3,2 %. Velkou skupinu tvoří také organické chemikálie, jejichž sazby se budou pohybovat od 0 do 6,6 %. Polotovary ostatního elektrického zboží budou procleny sazbami 0-3,2 %, díly na motorová vozidla jiná než osobní od 3 do 19 % a toaletní a čisticí prostředky budou podrobena sazbám od 0 do 12,8 %. Export zboží do EU se v případě tvrdého brexitu velmi prodraží a toto zvýšení cen ovlivní poptávku po britských produktech.

Jako sekundární cíl byla položena výzkumná otázka, zda lze predikovat vliv brexitu na obchodní bilanci a na HDP Velké Británie. I v případě měkkého brexitu dojde k poškození britské ekonomiky. Negativní vliv na HDP mělo v prvním čtvrtletí roku 2019 to, že se ekonomické subjekty v obavách z tvrdého brexitu předzásobily na delší dobu a záporná obchodní bilance se výrazně prohloubila. Z predikcí růstu exportu a růstu HDP od Bank of England byla vypočítána záporná obchodní bilance, která by za rok 2019 byla téměř -53 miliard liber, což je meziroční nárůst záporné obchodní bilance o 71 % v porovnání s předchozím rokem, kdy záporná obchodní bilance dosahovala pouze -31 miliard liber. Obchodní bilance má dlouhodobě negativní vliv na HDP, které snižovala průměrně o 1,4 %. Za rok 2019 je to však snížení HDP díky čistým exportům o 2,5 %.

V letech 2020 a 2021 je očekáván obvyklý vliv obchodní bilance na HDP, která ho sníží o 1,24 % v roce 2020 a o 1,3 % v roce 2021. Tato předpověď je brána za předpokladu měkkého brexitu, což znamená, že ještě v roce 2020 se na VB budou vztahovat veškeré mezinárodní smlouvy, jako na stávající členy EU a VB bude stále členem jednotného trhu. Po tuto dobu se ekonomické subjekty budou moci připravit na nové podmínky, které by stanovila nová obchodní smlouva.

Aktuálně se jako nejpravděpodobnější varianta jeví tvrdý brexit, po kterém by se vzájemný obchod mezi VB a EU začal řídit podle pravidel WTO, a to je pro obě strany velice nevýhodné. Výše byly uvedeny účinky měkkého brexitu na obchodní bilanci a vliv na HDP v tom nejlepší možném scénáři. Vliv tvrdého brexitu je nepředstavitelný a nepředikovatelný a s největší pravděpodobností bude mít destruktivní následky pro řadu odvětví v Británii. Ačkoliv k tvrdému brexitu doposud nedošlo, pouhé obavy z něj byly natolik silné, aby narušily britskou ekonomiku.

I. Summary

The United Kingdom's withdrawal is the first withdrawal of an integrated international organisation of its type. Even though there is the article 50 of the Lisbon Treaty, which gives any EU member state the right to quit unilaterally its membership, this legal mechanism doesn't seem to be made come true. The UK and the EU didn't come to a withdrawal agreement and it seems that the UK will leave with no deal on 31 October 2019. Hard Brexit would mean a shift of 180 degrees to the relation between the UK and the EU. There would be tariffs applied on most of imported goods from the UK to the EU. This can seriously harm the international trade between parties and make the imported goods cost much more for the final consumer. In case of hard Brexit, the UK will remove temporarily tariffs on 87 percent of the goods imported from foreign countries till the end of 2020. Hard Brexit would also mean a loss of many preferential trade agreements, which the EU has with third countries all over the world. The UK already has 12 agreements with 34 countries, which will take effect when the UK leaves the EU. The effect of hard Brexit has an unimaginable impact on the UK economy, if we compare it with today's situation. The Brexit haven't even happen and it already harmed UK's economy. The soft Brexit, which doesn't seem very likely, would have less

destroying impact. The Bank of England in its inflation report from the August 2019 presumes soft Brexit and has a very optimistic prognosis. Till the of 2021 the GDP growth should be back on its level from 2015. Unfortunately, this scenario is very unrealistic.

II. Keywords

Brexit, withdrawal, United Kingdom, European Union, article 50, international trade, trade balance

III. Seznam použité literatury

Adamczyk, Ł., & Barański, T. (2010). The Compatibility of the Polish State's Golden Shares with EC Law. *European Business Organization Law Review*, 11(1), 95-124.

Dostupné z:

<http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=15&sid=176f3414-df01-475a-8aad-29ee551e4309%40sdc-v-sessmgr03>

Bezerra, S., & Maria, H. (2010). La golden share como instrumento de control estatal en empresas privatizadas. *Sequência: Estudos Jurídicos e Políticos*, 31(60), 75-108.

Dostupné z <https://periodicos.ufsc.br/index.php/sequencia/article/view/16494>

Brexit Basics: The transition period explained. (2019, 24. ledna). Dostupné z

<https://www.bbc.com/news/av/uk-45965825/brexit-basics-the-transition-period-explained>

Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. (2018, 5. listopadu).

Dostupné z <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

Článek 50 smlouvy o Evropské unii-Časté dotazy [PDF]. (2017, 29. března). Dostupné

z oficiálních webových stránek Evropské unie [https://europa.eu/rapid/press-release MEMO-17-648_cs.pdf](https://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-648_cs.pdf)

Committee for European Construction Equipment. (n.d.). European Single Market.

Dostupné z <https://www.cece.eu/industry-and-market/european-single-market>

Doherty, M. (2016). Through the Looking Glass: Brexit, Free Movement and the

- Future. *King's Law Journal*, 27(3), 375-386. Dostupné z <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09615768.2016.125046>
- Duhaneanu, M. (2017). Brexit negotiations and the impact on business environment. *Quality-Access to Success*, 18(S3), 59-65. Dostupné z <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=176f3414-df01-475a-8aad-29ee551e4309%40sdc-v-sessmgr03>
- Dustmann, C., & Frattini, T. (2013). The Fiscal Effects of Immigration to the UK. Centre for Research and Analysis of Migration. CDP No 22/ 13. Dostupné z http://www.cream-migration.org/publ_uploads/CDP_22_13.pdf
- Evropské unie. (2019, 13. března). Jednotný vnitřní trh bez hranic. Dostupné z oficiálních webových stránek EU https://europa.eu/european-union/topics/single-market_cs
- Fojtíková, L., & Lebieczik, M. (2008). *Společné politiky Evropské unie: Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Jihlava: C.H. Beck.
- Forshaw, T. (2019, 14. března). Beef tariffs and quotas in a no-deal Brexit. Dostupné z <http://beefandlamb.ahdb.org.uk/market-intelligence-news/beef-tariffs-and-quotas-in-a-no-deal-brexite/>
- Gostynska-Jakubowska, A. (2015). Cameron's EU reforms. Will Europe buy them? Centre for European reform. Dostupné z <https://www.cer.eu/publications/archive/policy-brief/2015/camerons-eu-reforms-will-europe-buy-them> článek??
- Harhoff, F. (1983). Greenland's withdrawal from European Communities. *In Common market law review*, 20 ,13-33. Hague: Martinus Nijhoff Publishers.
- Holweg, M. (2019). Death by thousand cuts: The strategic outlook for the UK automotive industry beyond Brexit. Dostupné z https://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/2019-04/Strategic%20outlook%20for%20UK%20auto%20sector_white%20paper_09%20April%202019.pdf

Holweg, M. (2019). Death by thousand cuts: The strategic outlook for the UK automotive industry beyond Brexit. University of Oxford. Dostupné z https://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/2019-04/Strategic%20outlook%20for%20UK%20auto%20sector_white%20paper_09%20April%202019.pdf

Kiss, L.N. (2018). Exiting the EU: Pre-and Post-Lisbon. *Juridical Current*, 21(3), 13-26. Dostupné z <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=0&sid=55f65eb9-c1d9-4182-98eb-ec803c66b8a2%40pdc-v-sessmgr01&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtbGl2ZQ%3d%3d#AN=132406119&db=a9h>

Konsolidovaná znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. (2016). Úřední věstník Evropské unie, 59(C 202/01), 1-388.

Kraleva, D. (2013). *Free Movement of Workers in the EU. Legal Aspects of the Transitional Arrangements*. Center for European Integration Studies. Bonn.

Krämer, H. R. (1982). Greenland's European Community (EC)-Referendum, Background and Consequences. *German Yearbook of International Law*. In J. Delbrück, R. Hofmann, & A. Zimmermann, *German Yearbook of International Law* (25 ed., s. 273-289). Berlin: Duncker & Humblot.

Krutejevaitė-Rimkevičienė, A., & Urbonas, J. (2005). European Market and Still Remaining Barriers to Genuinely Free Movement of Goods: the Role of Technical Regulations. *Engineering Economics*, 41(1), 1-7. Dostupné z <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=ceeb85de-7cf9-4557-ada0-a768e752ed7a%40pdc-v-sessmgr03>

May, T. (2017). For business after brexit, a new approach. *Vital Speeches of the Day*, 83(1), 15-18. Dostupné z <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=ceeb85de-7cf9-4557-ada0-a768e752ed7a%40pdc-v-sessmgr03>

Meta, I. (2012). Schengen area in the current security environment. *Revista Academiei Fortelor Terestre*, 17(3), 242-248. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=0a1873e7-afdd-4fae->

[a9ef-06b9a7f74cd2%40sessionmgr4009](#)

Monghan, A. (2014, 24. dubna). Seven things you need to know about the UK economy. *The Guardian*. Dostupné z <https://www.theguardian.com/business/economics-blog/2014/apr/24/uk-economy-seven-things-need-to-know-ons-g7>

Negotiations and agreements [Online]. Retrieved July 21, 2019, from http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/#_in-place

ONS, Office for National Statistics UK (2014, 17. června). *EU Migration to and from the UK*. Dostupné z <http://www.ons.gov.uk/ons/rel/migration1/migration-statistics-quarterly-report/may-2014/styeu-migration.html>.

Paul, R. (2016). Negotiating Varieties of Capitalism? Crisis and Change in Contemporary British and German Labour Migration Policies. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42(10), 1631-1650. Dostupné z <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=ceeb85de-7cf9-4557-ada0-a768e752ed7a%40pdc-v-sessmgr03>

Petr, L. (2008). *Aktuální problémy volného pohybu kapitálu mezi členskými státy (diplomová práce)*. Dostupné z webových stránek Masarykovi univerzity: https://is.muni.cz/th/hbdck/final_2.pdf

Preferenční obchodní vztahy EU s třetími zeměmi. (2017, 14. února) Dostupné z oficiálních webových stránek ministerstva průmyslu a obchodu <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/mezinarodni-obchodni-dohody/preferencni-obchodni-vztahy-eu-s-tretim-zememi--92562/>

Roos, C. (2016). The Brexit and the EU freedom of movement: legal uncertainty on both sides of the 'border'. *IES Policy Brief Issue 2016/7*, duben 2016. Institute for European studies. Dostupné z https://www.ies.be/files/Brexit4_0.pdf

Rozsudek Soudního dvora ve věci C-145/88 Torfaen Bourough Council proti B & Q plc.

Rozsudek Soudního dvora ve věci C-621/18 Wightman a další v. Secretary of State for Exiting the European Union (2018)

Sandford, A. (2019, 31. července). No-deal Brexit: what would 'WTO terms' mean for UK-EU trade? *Euronews*. Dostupné z <https://www.euronews.com/2018/12/19/how-would-uk-eu-trade-be-affected-by-a-no-deal-brexite>

Tatham, A. F. (2012). 'Don't Mention Divorce at the Wedding, Darling!': EU Accession and Withdrawal after Lisbon. In A. Biondi, P. Eeckhout, & S. Ripley, *EU Law after Lisbon* (s. 128-154). New York: Oxford University Press.

The Movements of Capital (Required Information) Regulations 1990, 1990 č. 1671

Tudor, J. (2017). Consumer protection and the free movement of goods in the european union: the ability of member-states to block the entry of goods across borders. *Houston Journal of International Law*, 39(3), 557-644. Dostupné z <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=c95da300-19a3-4d6e-8d89-0b9c422c586e%40sessionmgr4007>

Ulusoy, K. (2016). The Cyprus Conflict: Turkey's Strategic Dilemma. *Journal of Balkan*, 18(4), 393-406. Dostupné z <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=9&sid=c95da300-19a3-4d6e-8d89-0b9c422c586e%40sessionmgr4007>

Virginijs, K. (2016). Free Movement of Persons as the Cause for Problems to Prevent Threats to National Security. *European Integration Studies*, (10), 64-72. <https://doi.org/10.5755/j01.eis.0.10.14633>

Weiss, F. & F Wooldridge, F. (2007). *Free movement of persons within the European Community*. 2. vyd. Haag: Kluwer Law International.

Weiss, F. (1985). Greenland's Withdrawal from the European Communities. *European Law Review*, 10(3), p. 173.

Zavdilová, J. (2012). *Volný pohyb kapitálu v Evropské unii* (diplomová práce).

Dostupné z webových stránek Masarykovi univerzity:

https://is.muni.cz/th/hfi9i/diplomova_prace_Volny_pohyb_kapitalu_v_Evropske_unii.p

df

Zbiral, R. (2008). Vystoupení z Evropské unie ve světle evropského a mezinárodního práva. *Právník*, 147(7), 752-773. Dostupné z

http://oldwww.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-katedry/politologie/Vystoupeni_z_Unie_do_Pravnika.pdf

Zelená linka pro export-často kladené otázky (FAQ). (2008, 25. srpna). Dostupné z oficiálních webových stránek ministerstva průmyslu a obchodu

<https://www.mpo.cz/dokument28796.html>

IV. Seznam grafů

Graf 1- Vývoj negativní bilance zboží a služeb mezi lety 1998-2018 v milionech £.....	34
Graf 2-Čistý export zboží a služeb VB v letech 2014-2018 v milionech £	35
Graf 3-Čistý export zboží VB mezi lety 2014-2018 v milionech £.....	36
Graf 4-Čistý export služeb VB v letech 2014-2018 v milionech £	37
Graf 5- Import zboží z dílčích zemí do VB v roce 2018	38
Graf 6-Export zboží VB do dílčích zemí v roce 2018	39
Graf 7- Čistý export zboží a služeb VB a třetích zemích v letech 2016-2018 v milionech £	41
Graf 8- Čistý export zboží VB a třetích zemí v letech 2016-2018 v milionech £	42
Graf 9-Čistý export služeb VB a třetích zemí v letech 2016-2018 v milionech £.....	43
Graf 10- Čistý export zboží a služeb VB se třetími v rámci preferenčních smluv po brexitu v letech 2016-2018 v milionech £.....	44
Graf 11-Import (vlevo) a export (vpravo) zboží VB v roce 2018 dle zemí.....	51
Graf 12-Čistý export zboží VB se zeměmi EU v letech 2014-2018 v milionech £.....	52
Graf 13- Čistý export služeb VB se zeměmi EU v letech 2014-2018 v milionech £	53
Graf 14- HDP, meziroční změna, chain linked volumes 2010, sezónně a kalendářně očištěno	62
Graf 15- Vývoj čistého exportu zboží a služeb VB v letech 2014-2021 v milionech £ (predikce).....	63
Graf 16- Tempo růstu HDP mezi lety 2015-2021 v %, predikce	64

Graf 17- Exporty a importy zboží a služeb, čtvrtletně, sezónně a kalendářně očištěno, chain-linked 2010	65
Graf 18- Exporty a importy zboží a služeb z VB do EU, čtvrtletně, sezónně a kalendářně očištěno, chain-linked 2010	66

V. Seznam tabulek

Tabulka 1- Rozdíl mezi exporty a importy v rámci preferenčních smluv před a po tvrdém brexitu v letech 2016-2018 v milionech £	49
Tabulka 2- Preferenční smlouvy VB se třetími zeměmi a jejich obsah.....	49
Tabulka 3- Importované položky zboží z EU do VB v roce 2018 v milionech £	54
Tabulka 4- Exportované položky zboží z VB do EU v roce 2018 v milionech £	55
Tabulka 5- Nejvíce importované zboží z EU do VB a celní zatížení v %.....	57
Tabulka 6- příklad vybrané komodity podléhající clu.....	58
Tabulka 7- Nejvíce exportované zboží z VB do EU a celní zatížení v %	59

VI. Seznam zkratk

BoE-Bank of England

ECB-Evropské centrální banka

EHP-Evropský hospodářský prostor

ESD-Evropský soudní dvůr

ES-Evropská Společenství

ESVO-Evropské sdružení volného obchodu

EU-Evropská unie

Euratom-Evropské Společenství pro atomovou energii

GSP-Všeobecný systém preferencí

HDP-Hrubý domácí produkt

OCT-Organizace zámořských zemí a území

ONS-Office for National Statistics

PO-právnícká osoba

SEU-Smlouva o Evropské unii

SFEU-Smlouva o fungování Evropské unie

SIS-Schengenský informační systém

VB-Velká Británie

WTO-Světová obchodní organizace